

RAMPA

*Georgia Toni Hyrkäs
ja Gus Upchurch*
HELGE vs SÜNGE

Kuningas Arthuri barokne vallutusretk Sadamateatrisse
Bestseller jõuab lavale: „Minu geniaalne sõbranna“
Giacomo Puccini „Boheem“ – ooperisõprade gurmee
Võimujanune „Richard III“ suvises Raadi lennuangaaris
Peakoormeister Kristi Jagodin – juhus tõi Vanemuisesse

155. hooaeg

30. jaanuaril 2025 saab alguse Eesti raamatu aasta, mis lisaks kirjanikele ja lugejatele on kindlasti oluline ka Eesti teatrite jaoks. Teater ja kirjandus on ikka seisnud õlg õla kõrval, suur osa draamakunstist, aga ka muusikateatrist ja isegi balletist kasutab algtoukena kirja pandud sõna.

Eesti algupärandeid on Vanemuise mahukas repertuaaris hetkel omajagu: Eduard Vilde „Side“, Piret Jaaksi „Lõpp“, Urmas Vadi „Sada grammi taevasina“, Eno Raua „Sipsik“, Aino Perviku „Kunksmoor ja kapten Trumm“, Anu Tontsu „Marta ja Miisu“, kirjandusaasta algul lisanduvad neile veel Ott Kiluski ja Kaili Viidase „Elleni sekund“ ning aprilli lõpus Ott Aardami „Armas ilves“. Siseinfole tuginedes saan kinnitada, et ka sügisene saagikoristus toob algupärandite rivvi põnevat lisa.

Eesti kultuuri üle on viimasel ajal meedias palju diskuteeritud, küsitud on, kas riik peaks üldse kultuuri toetama, kui raha on vähe ja ajad keerulised. Kui aga veidigi suuremat pilti vaadata, end ajas veidi tagasi ja seejärel ettepoole mõelda, on vastus kindlasti väga selgelt jaatav. Mõelgem end korraks 19. sajandi alguse Eestisse, kus rühm haritlasi üritas surevale eesti keelele hauasambaks kokku panna ja välja anda eepost „Kalevipoeg“. Neist entusiastidest uskusid vaid vähesed (kui üldse keegi?), et sellel keelel on tulevikku, iseseisvast Eesti riigist ei julgenud keegi mõeldagi. Pööre toimus 1870. aastatel, mil rahvusliku ärkamisaja tuules said alguse paljud eestikeelse kultuuriga seotud ettevõtmised, sealhulgas ka rahvuslik teater. Tänu nendel aegadel tegutsenud idealistidele

ja entusiastidele, kes keeldusid saksastumast ja arvasid, et ka eesti keeles saab kirjutada raamatuid ja mängida näitemänge, sai pool sajandit hiljem teoks mõte iseseisvast Eesti riigist.

Ainult meie, eesti keele rääkijad, teame sügavuti, mida tähendavad värsiread „Kas siis selle maa keel laulutuules ei või ...“, tunneme äratundmisrõõmu, kui loeme „Kui Arno isaga koolimajja jõudis, olid tunnid juba alanud ...“, ja muigame, kui kõlab fraas: „Õhku, õhku! Õhk ei maksa ju midagi!“

Eestikeelne kultuur ja haridus hoiavad elus meie rahvusriiki – kui need kaovad, kaotab oma mõtte ka iseseisev Eesti riik. Seega: elagu eesti kultuur, sealhulgas vanim rahvuslik teater Vanemuine, ja olgu eestlastel ka saja aasta pärast põhjust avada raamatuid ning koguneda teatrisaalidesse, kus kõlab kaunis eesti keel!

Kohtumiseni teatris!

Anu Tontsu
Vanemuise kirjandusala juht ja dramaturg

- 4** „Kontrastid“ balletilaval
- 24** Barokkooper „Kuningas Arthur“
tuleb aastast 1691 aastasse 2025
- 30** „Magavad mehed“ – psühholoogiline
tulevärk, teravad nurgad ja higine elutahe
- 34** Bestseller „Minu geniaalne sõbranna“
jõuab raamatust lavalaudadele
- 40** Suvel tuleb „Richard III“
- 44** „Boheem“ – armastus Pariisi ärklitoas
- 46** Linnainimesed metsas ehk „Armas ilves“
- 50** Peakoormeister Kristi Jagodin –
juhuse tahtel Vanemuises
- 56** Noortetöö
- 60** Draamarepertuaar
- 72** Muusikarepertuaar
- 80** Balletirepertuaar
- 84** Lastelavastused

Teater Vanemuine
Vanemuise 6, 51003 Tartu

vanemuine.ee
facebook.com/vanemuine
instagram.com/vanemuine

Kaanefoto autor: Ana Maria Gergely
Kujundaja: Aide Eendra
Keeletoimetaja: Ene Nagelmaa

Georgia, Gus ja „Kontrastid“

TEKST KERTTU PILISTE

FOTOD ANA MARIA GERGELY, RÜNNO LAHESOO

Georgia Toni Hyrkäs ja Gus Upchurch on Vanemuise balletipublikule kindlasti tuttavad nimed. Šotlanna Georgia tantsib Vanemuises juba kaheistkümnendat aastat, särades muu hulgas lavastuste „Ohtlikud suhted“, „Vihm detsembris“ ning „Romeo ja Julia“ peaosades. Austraallasest Gusil jookseb Vanemuises üheksas aasta. Tema rollinimistusse kuuluvad teiste seas peosad lavastustes „Tuhkvalge“, „Romeo ja Julia“ ning „Luikede järv“. Nende anne ei ole jäänud märkamata, mõlemad on silmapaistvate tantsijatena pälvinud Eesti Balletiliidu stipendiumi.

2025. aasta kevadel jõuavad publiku ette aga Georgia ja Gusi lühilavastused „Viulikontsert“ ja „Incipience“. Balletiõhtut raamib pealkiri „Kontrastid“. Meeleolukast ning sisukast jutuajamisest, mille selle puhul maha pidasime, jagunuks ilmselt eraldi ajakirja välja andmiseks.

Märtsis esietendub teie lühilavastustega balletiõhtu „Kontrastid“. Georgia koreograafikäe all jõuab lavale „Viulikontsert“, Gusi koreograafidebüüt kannab pealkirja „Incipience“. Kuidas see tööprotsess sujunud on?

GEORGIA: Me kumbki töötame varem loodud numbritega, mida nüüd arendame edasi. Mina jätsin enda omast alles kõik 20 minutit, millele loon nüüd veel 20 minutit juurde. Gus on enda omast ainult seitse minutit säilitanud, tal on ees palju mahukam töö.

On töö selle võrra lihtsam, et kumbki teist ei loo narratiiviga teost?

GEORGIA: Jah, loo jutustamine on keeruline. Minu eelmisel koreograafitööl pealkirjaga „Ellington Suite“ ei olnud küll üht täit narratiivi, aga seal olid tegelased ja erinevad pisikesed süžeeiinid. Mu praegune töö on kontsert – siin saavad kokku muusika ja tants ning see on

eelkõige tantsu pühitsemine. Kindlasti on lihtsam, kui ei pea mõtlema süžeeiinide ja näitlemise peale.

GUS: Vahel on jällegi hea, kui on olemas selge siht narratiivi näol. See rakendab fookuse ühele asjale, vastupidi sellele, kui mõtlen lihtsalt: „Okei, kuidas ma saalis istuval inimestel nüüd meelt lahutan?“ Sel põhjusel ei arenda ma edasi päris sama numbrit, mille Vanemuise aastalõpuballiks lõin. Algul tegin selle numbriga Vanemuise balletigalaks, siis tegin selle balli jaoks pikemaks, püüdes luua midagi efektselt ja meelelahutuslikku. Samas oli raske teha lihtsalt meelelahutust – ma jaotasin oma numbriga osadeks ja mõtlesin neile teemad, mida püüdsin kujutada, isegi kui see tingimata publikuni ei jõudnud.

Ma ei taha „Incipience“i väga selgelt defineerida, kuna tahan, et inimestel oleksid isiklikud kogemused. Olen selle nii kirjutanud, et see annaks tõlgendamisel kindla suuna, ning ma

**„Incipience“ käsitleb ajus
autonoomia pärast toimuvat
võitlust, vabadust mõelda ja
tunda rohkem nii, nagu ise
tahad, suhtudes oma tunnetesse
empaatiliselt.**

ei tea, kas ma tahan, et publikul oleks see info olemas. Aga võin öelda, et kogu tegevus toimub kellegi, ükskõik kelle teadvuses ning kõik laval olijad on selle teadvuse viljad. Laval on viis konkreetsemat tegelast, kes omavahel suhtlevad ning kordamööda teadvuse üle kontrolli haarates ka ülejäänud tantsijaid mõjutavad. „Incipience“ käsitleb ajus autonoomia pärast toimuvat võitlust, vabadust mõelda ja tunda rohkem nii, nagu ise tahad, suhtudes oma tunnetesse empaatiliselt.

Seekord püüan koreograafia kõrval ka valguskujundust planeerida. Valgus, visuaalne stiil ja natuke seksapiili toimivad koos, et muljet avaldada.

GEORGIA: Võin kindlalt öelda, et „Kontrastid“ on sellele lavastusele õige pealkiri ... Meie tööd on nii erinevad. Valguskujundus on viimane asi, millele mõtlen. Minu balleti keskmes on pigem muusika. Kuna Tšaikovski viiulikontserdi muusika on väga muutlik, siis see juhibki tantsus väljendatavaid emotsioone ja jooniseid. Tantsijad kehastavad muusikat ennast, mitte emotsioone, kuigi muusika kutsub emotsioone esile.

See on stiililt väga klassikaline, me eriti ei tantsi sellist stiili Vanemuises. See oli üks põhjustest, miks tahtsin paar aastat tagasi aastalõpuballiks selle numbri luua.

Minu balleti muusika üks põhilisi väljakutseid on, et see koosneb ainult kolmest eraldi osast: üks kestab 19 minutit, teine kuus ja pool minutit, kolmas 11 minutit. Väga raske on nii pikka järjekust lugu juppideks jaotada. Ma kuulan seda muusikat ka siis üle, kui koeraga jalutan, ja mõtlen: „Järsku saab siin katkestada? Võib-olla saab keegi siin lavale tulla? On see piisavalt pikk või liiga lühike?“

Tavaliselt on ballettides näiteks kuueminutiline *pas de deux* või neljaminutiline trio, aga minu balleti kõige pikem osa kestab kaks ja pool minutit. See on pidevas liikumises ning ei jää seisma.

Teine väljakutse on, et olen nii suure osa oma algsest tantsunumbrist säilitanud. Ma lõin selle üheks õhtuks, kaks aastat tagasi. Olen pidanud väga teadlikult neid kahte poolt ühtlustama. Analüüsima, millised teemad ja stilistilised valikud võiksin esialgsest numbrist teise poolde üle kanda, et see näeks välja nagu üks tervik.

GUS: Minu jaoks oli kõige raskem asetada balletigalaks loodud meeste number konteksti, kus see midagi tähendaks. Ja tegelikult ka muusika – see on olnud kõige suurem väljakutse. Leida piisavalt muusikat, mis sobituks umbes seitsmeminutilise numbriga ja oleks samas stiilis. Ma ei saa kasutada sama helilooja sama teost, sest see on kirjutatud ühele kindlale tantsulavastusele, mille kogu muusikat ma ei või kasutada. Seega olen üritanud leida piisavalt teisi autoreid, kellel on sarnases stiilis muusika, aga samas piisavalt vahelduslik.

Üks osa mu balletist on veidi agressiivne meeste tants, mis on löökpilliderohke ja jõuline. Üheks osaks olen plaaninud ka õrna, armastuse *pas de deux*. Samal ajal peab sellel olema rituaalne, uus-vana, „Mad Maxi“ meenutav *vibe*. Õige muusika leidmine võttis mul kuid! Ja ma siiani kahtlen mõnes valikus. Ma loodan, et see kõik sobib kokku. Mõni on kaheminutiline lugu, mis sobib ideaalselt, aga peaks kestma neli-viis minutit. Mõni teine lugu on jälle vaja ära tükel-dada, et seda läbivalt vahemänguna kasutada. Muide, selle kõik paneb kokku balletitrupi liige Benjamin Kyprianos.

„Romeo ja Julia“ (2018). Romeo – Gus Upchurch, Julia – Olivia Lenssens.

Ma hakkasin alles hiljuti uuesti enda röömuks muusikat kuulama. Loodan, et ma ei pea sellist protsessi enam läbi tegema. Mida iganes ma tulevikus loon, ma tahan valmis muusikalist materjali.

Kui suures osas on „Kontrastide“ loomine teie ja tantsijate vastastikune koostöö?

GUS: Me lähtume tantsijatest ja nende tugevustest. Ma võin vahel väikestviisi kontrollifriiki olla ja tahta, et asjad oleksid kindlat meeleolu. Aga meie mõlema eelis on, et tunne truppi väga hästi.

GEORGIA: Me tunneme neid paremini, kui kes tahes külaliskoreograafid. Töötame nendega iga päev koos ning teame, kuidas nad särama panna. Ma tahan, et tantsijad naudiksid. Enne kui hakkasin koreograafiat looma, kirjutasin oma truppile: „Andke teada, kui te tahate laval midagi kindlat teha, ja ma püüan selle sisse sobitada, sest ma tahan selle balleti luua teie jaoks.“ Keegi küll ei vastanud ... Loomulikult me kaasame neid.

GUS: Kuna me oleme kõigiga nii lähedased, siis

nad julgevad meile ka öelda, mida neil on hea tantsida ja mida mitte. Ja palju asju tulebki neilt. Näiteks Joe teeb meeste tantsu lõpus õhutrüki. Meil olid proovis madratisid põrandal, kuna me katsetasime riskantsemaid asju, ja ta õppis selle ise 20 minutiga selgeks. Ma ütlesin: „Super, see läheb sisse!“

Teinekord oli mul vaja välja mõelda, kuidas Ben lõpuosasse sisse tuleb. Harjutasin parasjagu kellegi teisega ja Ben veetis kogu proovi, püüdes ära õppida salto tegemist, muudkui kukkus madratisile. Ükspäev jõudsime tema sooloni ja ta tuli saltoga sisse! Ma ei öelnud midagi. Ta hakkas lihtsalt iga kord saltot tegema ja nii see sisse jäi. Tantsijatel on siin protsessis 100% rohkem sõnaõigust.

GEORGIA: Me tunneme üksteist nii hästi, et see loob usalduse. Ja me teame, kuidas neid nende parimast küljest näidata. Nad on meie sõbrad ka, nii et püüame neile võimalusi anda.

GUS: Hoiame põialt ja loodame, et me loome midagi, mida nad naudivad. See on meie mõlema

põhiline eesmärk. Ja nii tore on sellist projekti teha, kuna me Georgiaga oleme päriselt sõbrad.

GEORGIA: Mingit konkurentsi ei ole. Pealegi, meie lavastused on nii erinevad, et neid ei saa väga võrrelda.

GUS: „Kontrastid“ tõesti õigustab end pealkirjana. Lavale jõuavad väga vastandlikud stiilid ja energiad. Minu lavastus on süngem, meestantsijad on ilma särgita ja see on pigem nüüdis- ja neoklassikalises stiilis. Georgia lavastus on helge ja valge.

GEORGIA: Nad on päriselt tutudes, juuksed krunnis. See on nii balletilik.

GUS: Ja see on väga lahe. Tantsumaailm võib olla kadetsev, aga see ei ole meie *vibe*. Siin me oleme üks suur pere.

Kui te saaksite lavastada ükskõik mida, mis see oleks?

GUS: Ma tahaksin lavastada narratiivballette, need meeldivad mulle kõige rohkem. Ma olen suur lugeja, nii et väga äge oleks leida mõni romaan, mille ainetel balleti luua. Ma ei ole veel seda päris õiget leidnud. Mulle meeldiks näiteks „Tuhkatriinut“ lavastada ja lugu natuke muuta. Minu teema on igal juhul neoklassikaline ballett.

Ma pakkusin „Kontrastide“ jaoks tegelikult välja ka ühe teise idee peale „Incipience“i – seitse surmapattu. Tahtsin neid kujutada veidralt, nüüdisaegses ja sünges võtmes. Mul oli isegi muusika olemas. Panin kogu projekti ühe nädalavahetusega kokku, samas kui „Incipience“ võttis mitu kuud.

GEORGIA: Mind peab miski inspireerima, ma ei oska praegu midagi konkreetset nimetada. Aga on teatud teoseid ja ajastuid, mis mind inspireerivad. Kui ma peaksin valima narratiivballetti, mida lavastada, siis üks mind alati huvitanud on „Punased kingad“. Ma muide arvan, et see sobiks väga hästi Tšaikovski viiulikontserdi muusikaga ... Oh, mul on veel üks idee! Kuulake mind ära: ballett „Sõrmuste isanda“ ainetel. See oleks võimas, ma võiksin sellest pikalt rääkida. Ma ei ole kindel, kas ma ise oleksin selleks ülesandeks valmis, aga ma 100% vaataksin seda lavastust!

Meil olid proovis madratisid põrandal, kuna me katsetasime riskantsemaid asju, ja ta õppis õhutrüki ise 20 minutiga selgeks. Ma ütlesin: „Super, see läheb sisse!“

GUS: Ma oleksin selles käsi ainuüksi mõõgavõitluste pärast.

Kes on teie lemmikkoreograafid, kellega koostööd tahaksite teha?

GEORGIA: Ma olen Juliano Nufnese suur fänn. Ta on viimase viie aasta jooksul kõikjale jõudnud. Vahel teeb ta väga klassikalisi, vahel nüüdisaegseid asju, aga tema liikumine ja arusaam tantsija keha töötamisest on tõeliselt äge. Tihti on terve trupp samades kostüümides. Huvitav on, kui näiteks mehed on seelikutes ja sooline aspekt hajub ära.

GUS: Jiří Kylián oleks minu jaoks uskumatu. Tema looming ongi see, kuidas ma liikuda tahaksin. Kui mu selg sellele vastu peaks. Nüüdisantsus paneksin ma Kyliáni kõige kõrgemale pjedestaalile, aga klassikalises tantsus peab see olema Kenneth MacMillan.

GEORGIA: Ta oskas tõeliselt hästi lugu jutustada.

GUS: Seda vaadates haigutama ei hakka. Inimesed peavad tihti ballett-pantomii balleti kõige igavamaks osaks. MacMillan suutis sellest läbi murda ja ehedat emotsiooni tekitada. Ja tal oli imelisel loov lähenemine tötetele ja partnertantsule.

„Romeo ja Julia“ (2018). Georgia Toni Hyrkäs.

Kuivõrd huvitav on ballett-pantomiim teile kui tantsijatele?

GEORGIA: Sõltub lavastusest. Näiteks lastelavastused on näitlemisstiililt väga liialdatud. Teised lavastused on jällegi väga realistlikud, nagu draama. Minu lemmikosa tantsimisest on loo jutustamine. Ma usun, et Gusil on samamoodi, meile mõlemale väga meeldib esineda.

GUS: Jah, kindlasti, artistidena on meie suurim eesmärk lugu jutustada. Lasteballetis on kindlasti rohkem pantomiimi, selles on lõbu ja rõõmu, mida publikule edasi anda, eriti kui me laval omakeskis selle üle veidi nalja viskame. Aga veel nauditavam on tantsides oma tõelisi emotsioone edasi anda, ilma et peaks peatuma ja mõtlema, mis tunnet etendada. Mõlemaks on oma aeg ja koht.

Mis on teie lemmiklavastused, kus tantsinud olete?

GUS: Mul on lihtne öelda – „Romeo ja Julia“. Romeo oli mu unistuste roll, eriti kuna tegu oli Petr Zuska neoklassikalise lavastusega. See stiil sobib mulle – ma saan rohkem liikuda ning samas ka oma klassikalist treeningut rakendada. Neoklassikalises balletis on rohkem vabadust ja toorest emotsiooni.

GEORGIA: Osal etendustel mängin ma Romeo ema. Näen, kuidas Gus akside vahel nutab, aga järgmisel hetkel pean laval teda lööma ... Need on päris emotsioonid.

GUS: Esimene vaatus on tehniliselt keerukam ja pigem lihtsustatud emotsioonidega – kerge, armunud ja lõbus. Aga teises vaatuses ei saa hetkekski peatuda, ma ei jõua lava taga ette plaanida, mismoodi mingit emotsiooni väljendada. Lähen õnnelikuna lavale ja kui lavalt lahkun, on Romeo parim sõber surnud ning ta on tapnud oma armastatu nõbu. Ma lihtsalt kogen ja elan neid tundeid läbi. See on ääretult nauditav. Emotsioonid nagu Ameerika mäed: kõigepealt suur armastus ja kõige puhtakujulisem õnn, siis sügav valu, seejärel andustus ning armastus, ja viimaks surm. Laval suremine on ka lõbus. Ma ei kujuta ette rolli, mis võiks mulle rohkem pakkuda kui Romeo.

Inimesed ei pruugi seda teada, ent tantsijatel on peas tekstid – me teame täpselt, mida me iga kehaliigutusega ütleme.

GEORGIA: Mul on mitu lemmikut. Kindlasti ka „Romeo ja Julia“, kus tantsisin kuninganna Mabi rolli. Ma olin seda tükk aega õppinud ja möödunud hooajal sain lõpuks seda esitada. See on justkui mu esimene peaos. Huvitav oli sellega lavale tulla, kuna ma olin seda nii mitu aastat õppinud, et ma ei olnud oma esietendusel üldse närvis.

Mu teine lemmik on „Vihm detsembris“. Mulle väga meeldib George Sand olla. Mind valitakse alati tugevaid naisi kehastama, nii et on tore, et kord on ka peategelane tugev naine. „Vihm detsembris“ on üsna realistlik lavastus, mis võimaldas mul luua päris dramaatilise rolli. Ma naudin näitlemist väga, mõnus oli sellist narratiivi kujutada.

Liikumisstiili poolest meeldis mulle ka „Šahrazad“, see oli nii vaba ja seda oli lõbus tantsida. See ei pruugi olla mu lemmikroll, aga see oli mu lemmikviis tantsida.

GUS: Mina ka nautisin seda protsessi. Ricardo Amarante loob koreograafiat tantsijale väga nauditaval viisil. Ja kui tantsijal on tore, on ka publikul tore, see energia kandub neile üle.

GEORGIA: Ricardoga oli väga meeldiv töötada. Ta on tohutu energiapomm. Ja ta ütles alati, et igaüks on solist.

GUS: Mõned koreograafid ütlevad seda lihtsalt, et sa end paremini tunneksid, aga nad ei kasuta poolt truppi. Aga temal oli tõsi taga, kõik tantsisid.

Nimetasite oma lemmikrollidena Romeot ja George Sandi. Kas on lihtsam kehastada tuntud tegelaskuju või reaalselt isikut või hoopis

alustada puhtalt lehelt rolliga, mida pole varem laval kujutatud?

GUS: Mu meelest on mõlemal variandil omad eelised ja väljakutsed. Ajaloolise isiku või tuntud tegelaskuju puhul on võimalik inspiratsiooniks vaadata teisi tõlgendusi sellest tegelasest. Eeskujude olemasolust võib palju abi olla. Samas kaasneb sellega surve pakkuda publikule piisavalt palju seda, mida nad ootavad. Kui nad ootavad kindlat tüüpi tegelaskuju ja ma teen midagi täiesti teistsugust, ei naudi nad seda, ükskõik mida ma ka teeks. See surve võib olla väljakutseks, kuid mulle meeldib eesmärk kujutada midagi väga spetsiifilist. Usun, et uue tegelaskujuga võib olla samamoodi, juhul kui koreograaf on tegelase täpselt defineerinud.

GEORGIA: Ma arvan, et see sõltubki rohkem koreograafist kui rollist. Osa koreograafe annab tantsijale vabad käed, teised tahavad midagi väga konkreetset. See võib vahel piirangud seada. Teine vahe tuleneb tõesti sellest, kas balletti on varem lavastatud. Kui tegu on uue teosega, saab tantsija ise rolli luua ja tegelaskuju kujundada.

GUS: Nõus, koreograafidel on meeletu mõju ... Kui tantsija ei tunne, et tal oleks ruumi liikuda ja katsetada, rõõvib see autentsust, mida ju tegelaskujule anda tahaks. Olla täpselt õiges kehaasendis ja õige näoilmega ning sealjuures mõjuda loomulikult ja siiralt on suur väljakutse. On vaja jõuda koreograafiga ühisele arusaamale, teada loo võtit, koreograafi visiooni ja seda, kui palju vabadust on tantsijal endal.

GEORGIA: Tihti tekib siis, kui lavastusprotsess on lõppenud ja koreograaf lahkunud, tantsijale rohkem vabadust tegelaskujuga koos kasvada. Mida rohkem mingit rolli tantsida, seda paremini õpib tegelaskuju tundma.

Inimesed ei pruugi seda teada, ent tantsijatel on peas tekstid – me teame täpselt, mida me iga kehaliigutusega ütleme. Räägime need mõttelised tekstid ka partneritega läbi, et oleksime ühisel arusaamal, kuidas midagi kujutada. Nii on lootust, et ka publik saab aru.

GUS: Peame üksteist kuulama ja mõistma. Oluline on anda partnerile ruumi esitada tema sisemist teksti väljendav žest või tegu. Nii saan temalt info vastu võtta, reageerida ja omakorda vastata.

„Romeo ja Julia“ (2018). Romeo – Gus Upchurch.

„Vihm detsembris“ (2024). Frédéric Chopin – Alain Divoux, George Sand – Georgia Toni Hyrkäs.

GEORGIA: Naljakas, me küsime proovis pidevalt üksteiselt: „Mis tekst sul siin on?“ Inimesed ilmselt ei ootaks seda balletiproovidest, kuna me ei räägi etendustes, aga küsimused, nagu „Mida sa siin mõtled? Mis emotsioon selle taga on?“, käivad proovis pidevalt läbi.

GUS: Petr Zuska „Romeo ja Julia“ lavastusel oli ka väga selge tekst – igal žestil ja sammul oli tekst. See tekst, mis oli seitse aastat tagasi esimeses proovis, on siiani alles. Kõik on selgesti sõnastatud, aga ma võin seda erinevat moodi teha. Nii kaua kui koreograaf tunneb, et ma kujutan õiget teksti, on mul veidi rohkem vabadust.

Vahel antakse meile uue balleti puhul ette väga ebamäärased tegelaste kirjeldused ja emotsioonid, nii et saame ise katsetada ja avastada. See võib olla tore, aga omamoodi keerukas, kuna vahel tundub, et ma ei teagi, mida tegema peaksin.

Milliselt koreograafilt te kõige rohkem õppinud olete?

GUS: Ma olin USA-s ja osalesin Milwaukee Balletiteatri treeningprogrammis, kus tantsisin trupiga koos päris mitmes lavastuses, sealhulgas Michael Pinki lavastatud „Giselle’is“, mille ta lavastas hiljuti ka Tallinnas Eesti Rahvusballetis. Michael Pinki lavastused on väga intelligentset ja ääretult musikaalsed. Ta on koreograafina väga MacMillani-sarnase lähenemisega. Ka tema stiil on neoklassikaline. Ta oskab nii selgelt lugu jutustada ning annab teksti publikule edasi just liikumise, mitte pantomiimi kaudu. Ma imasin sisse kõik infokillud, mida ta proovides poetas. Õppisin oma kahe seal veedetud aasta jooksul tema jagatud tarkustest nii palju.

GEORGIA: See on väga raske küsimus. Ma tõesti ei suuda öelda.

Gus, kuidas sa pärast Milwaukee’i Eestisse välja jõudsid?

GUS: Mul oli USA jaoks viisa, aga sellel polnud pikka perspektiivi. Ma ei olnud piisavalt prooviesinemistel käinud ja olin kõik oma lootused Milwaukee’le pannud. Seega olin veidi ummikus ja võtsin ühendust oma sõpradega Euroopas ja mujal maailmas.

See on paradoksaalne, kuidas peame tantsijatena olema nii enesekindlad, aga samas jälgime päevad läbi end peeglist, otsime vigu, mida korrigeerida.

Üks mu parimaid sõpru Jack Traylen tantsis aastaid Vanemuise balletitrupis. Ta on hiljem siin ka koreograafina käinud. Hetkel töötab ta Soomes vabakutselisena, tal on olnud väga edukas karjäär. Jack teadis öelda, et Vanemuise trupis on üks vaba koht, ja pakkus, et soovitab mind. Ma ei saanud füüsiliselt prooviesinemiseks kohale tulla, niisiis saatsin oma videomaterjalid ja fotod. Vahetasime Mare Tommingaga omavahel veel mõned meilid ja mõne aja pärast sain jaatava vastuse, nii et mul tuleb oma siinse töö eest tänada Jack Traylenit.

Georgia, kuidas sina Eestisse sattusid?

GEORGIA: Oi, see oli ammu. Ma olin viimast aastat Elmhursti Balletikoolis. Vanemuise trupis on aja jooksul olnud päris mitmeid Elmhursti õpilasi, viimasel ajal ehk vähem. Meie kursuselt kutsuti mõned õpilased Vanemuise balletigalale tantsima, mina nende hulgas. Oli september ja mul ei olnud veel tööd. Üks Vanemuise tantsijatest jäi lapseootele ning Mare Tommingas helistas kooli direktorile ja uuris, kas ma olen veel vaba ja tahaksin trupiga liituda. Nädal pärast seda telefonikõnet olin lennukis, teel Eestisse. Ja siin ma olen, juba kaheteistkümnendat hooaega.

Kuidas teist kummastki üldse balletitantsija sai?

GEORGIA: Mul on väga suur pere, olen üks üheteistkümnest lapsest, ning mu ema ja vanemad õed tantsisid. Üks mu õdedest on olnud ka professionaalne balletitantsija. Mu ema tantsis lapsena, tema tädi oli balletiõpetaja. Mu vanaema tantsis ka. Me oleme selle kõrval üles kasvanud. Kui olin umbes nelja-aastane ja küsiti, kelleks ma saada tahan, vastasin, kas baleriiniks,

iluvõimlejaks või iluuisutajaks. Ma ei kasvanudki sellest kunagi välja.

GUS: Ma alustasin ka noorelt. Mu ema Tracey Boyd juhib oma tantsukooli, tema oli mu esimene õpetaja. Ma kasvasin tantsukooli ja sealsete inimeste keskel üles. Kui olin viieaastane, pakkus ema mulle välja poistele mõeldud jazz-tantsu tundeid. Käisin seal, kuni nägin oma lapsepõlve parimat sõpra balletitunnis. Ta oli ainus poiss tüdrukuid täis ruumis. Ütlesin emale, et ma tahan ka balletitundidesse minna. Tantsisin ema tantsukoolis, kuni lõpetasin keskkooli, pärast seda jätkasin treenimist mujal.

Kui te saaksite oma nooremale minale, näiteks kuue aasta tagusest ajast, nõuandeid jagada, mida te ütleksite?

GUS: Õpi! Kui oleksin siis osalise koormusega ülikooli astunud, oleks mul praeguseks kraad käes. Ja soovitaksin ka oma keha eest paremini hoolitseda, panustada veel nooremalt oma tervisesse ja keha liikuvusse, et see kauem kestaks. Ma sain just 30 ...

GEORGIA: Me oleme mõlemad samal aastal sündinud. 1994.

GUS: Ma ütleksin veel, et ole ambitsioonikas. See on paradoksaalne, kuidas peame tantsijatena olema nii enesekindlad, aga samas jälgime päevad läbi end peeglist, otsime vigu, mida korrigeerida. Meil peab jaguma enesekindlust ja eneseusku, aga oleme samas enesehinnanguga kimpus.

Soovitaksin oma nooremal minal olla enesekindlam ja ambitsioonikam. Ainus, mis sind millegi tegemisel tagasi hoiab, on see, et sa ei küsi omale selleks võimalust. Ma olen ammu tahtnud koreograafiat luua, aga ma ei uskunud, et oskan või et mul lubatakse seda teha. Ainus põhjus, miks seda nüüd teha saan, on see, et ma küsisin. Mul on selle üle väga hea meel.

GEORGIA: Ma soovitaksin leppida sellega, et kõik pole täiuslik. Tantsijana küpsedes olen aktsepteerinud, et ma pole täiuslik, ja püüdnud lihtsalt tantsimist rohkem nautida. Usun, et see on mind muutnud tugevamaks tantsijaks. Nooremana võisin olla mures, et mu sirutused või *adagio* pole kõige paremad, aga nüüd ei lähe see mulle enam korda. Ma olen nii mitmes muus asjas hea. Veidi

„Romeo ja Julia“ (2018). Kuninganna Mab – Georgia Toni Hyrkäs, Romeo – Gus Upchurch, Julia – Olivia Lenssens.

vanema tantsijana tantsin rohkem enda jaoks ja hoolin vähem teiste arvamusest. Oleksin juba nooremana pidanud seda tegema.

GUS: Me oleme loomult perfektsionistid, juba valdkond nõuab seda. Aga täiuse poole püüeldes on lihtne unustada, et me ei tantsi mitte raha pärast, vaid rõõmu pärast.

GEORGIA: See on raske, kuna meie karjäär ei ole täielikult meie endi kätes. Meie tantsijatena ju ei otsusta, kes millise rolli saab. Tuleb kannatust varuda. Mul oli solistipartiide ja peaosadeni pikk tee, ma ei saanud neid 19-aastaselt trupiga liituda, vaid pidin tükk aega ootama. Muidugi tahaksid kõik sinnani varem jõuda, aga ma arvan, et kannatlikkuse ja pikema ootuse läbi olen nii palju kogenumaks saanud ning olin nendeks rollideks palju enam valmis. Tuleb olla kannatlik ja lihtsalt nautida. Elu on liiga lühike.

Mis tegevustega te end vabal ajal laete?

GEORGIA: Ma õpin, nii et mul pole üldse aega. Olin eile öösel kella neljani üleval ja tegin kodutöid. Mu eriala on rakenduslik tervishoid, saan rahvatervisealase kraadi. Kogu mu vaba aeg kulub kas sellele või koera eest hoolitsemisele. Mulle meeldib ka heegeldada, aga ma pole seda ammu teinud, kuna aega pole olnud.

GUS: Ma armastan sporti. Ma maksan spordikanalite eest ning vaatan palju korvpalli ja Austraalia jalgpalli. Ja ma loen palju. Mulle meeldivad fantaasiaraamatud. Koeraga jalutada meeldib ka. Ma üritan ka oma kihlatu Allyga nädalavahetuseti linnast välja sõita ja lihtsalt elu nautida, sest me sisuliselt elame siin teatris. See neelab endasse, nii et tuleb teha valik ka teatrist väljaspool mingit elu elada.

Kuningas Arthuri vallutusretk Sadamateatrisse

TEKST KERTTU PILISTE
LILJA BLUMENFELDTI KAVANDID
LAVASTUSELE „KUNINGAS ARTHUR“
FOTOD MARIS SAVIK

Veebruarikuus täieneb Vanemuise muusikalavastuste nimistu taas ühe barokkooperi võrra: Sadamateatris esietendub Henry Purcelli ooper „**Kuningas Arthur**“. Legendaarse Britannia kuninga seiklused jõuavad publiku ette kolme žanri koostöös. Muusikute kõrval astuvad üles ka draamanäitlejad eesotsas Raivo E. Tammega nimiosas, samuti balletitantsijad. Lavastuse muusikajuht on **Risto Joost** ning debüüdi ooperilavastajana teeb Vanemuise draamajuht **Tiit Palu**, koreograafia loob Vanemuise pikaajaline balletijuht **Mare Tommingas**. Lavastuse kunstnik on **Lilja Blumenfeld**.

Vastab lavastaja Tiit Palu:

Sa pole kunagi varem ooperit lavastanud. Miks nüüd ja miks just Purcelli „Kuningas Arthur“?

Ettepaneku teha koostööd tegi muusikajuht Risto Joost. Pidasime paar aastat aru ja leidsime, et selleks võiks olla just „Kuningas Arthur“, sest peale imelise muusika on seal oma osa ka draamanäitlejatel ja tantsuartistidel. Olen ammu püüdnud ooperikunstiga sõbraks saada, kohati on see olnud küllalt kirglik suhe, milles on määrav roll nähtud ooperite helikeelele ning lavastuslikul teostusel. Minu jaoks tähendab ooper ülevust ja kõrgendatud tundeid, mitte olmelisust või tavasuhete ümberjutustust. „Kuningas Arthuris“ on olemas kõik see, mida ooperilt ootan. Muidugi tunnen ärevust, sest minu jaoks on see esimene kokkupuude muusikateatri kõögipoolega. See on barokkooper, milles juba algupäraselt on oma koht ka sõnateatril.

„Kuningas Arthuri“ libreto kannab endas väga spetsiifilist poliitilist allegooriat. Mis vormis see nüüd Eesti teatrilavale jõuab?

Jah, see on allegooria, mille publik 1691. aastal lennult lahti harutas ja küllap ka nautis. Ooper on kirjutatud tollasele kuningale ja õukonnale meeldimiseks, sest nemad maksid selle eest. Sel ajal toimus dünastiate ja usudogmade võitlus, seda süžee järgibki. Tänapäeval seda samasugusena taas esitada pole mingit vajadust, muusikanumbrite vahel on originaalis kohati kuni kümme lehekülge dialoogi. Ooperiõhtu veniks siis viie-tunniseks. Nendel kaalutlustel olen teksti radikaalselt kärpinud ning esikohale jätnud muusika. Sellegipoolest on olemas hea ja kurja võitlus ning lugu, mida näitlejad veavad. Muusikanumbrite vahel on ka dialoogi.

Tegemist on kolme žanri ühisprojektiga. Ooperilauljate ja orkestri kõrval on lavastuses ka draamanäitlejad ning balletitantsijad. Milliseid väljakutseid ja võimalusi see pakub?

Draamanäitleja ja lauljate laval kohalolekud on erinevad, sest need on psühholoogiliselt erinevalt täidetud. See on seotud eri žanrite spetsiifikaga

ja väljaõppega. Arvan, et need kohalolekute eri kvaliteedid loovad pingevälju ning sinna tekib kunstiline nihe. Algupäraselt oli muusikaartistide ja näitlejate vahekord barokkooperis lahendatud nii, et näitlejad kehastasid surelikke tegelasi ja lauljad jumalaid. Sellele oleme muidugi truuks jäänud. Kaasa teeb tantsupaar, kellel on mitu iseseisvat numbrit, kuid kes on integreeritud ka muudesse stseenidesse. Üks hea põhjus „Kuningas Arthuri“ lavale toomiseks seisneski selles, et seal on ühendatud kõik kolm Vanemuise žanrit.

Lavastuses segunevad tänapäev ja müütiline maailm. Kas ja kuidas tänapäeva hoomamatus, mürarikas inforuumis elav inimene üldse müütidega suhestub?

Me elame lugude maailmas, olgu need siis reklaamid meie ümber või telesarjad või perepärimused. Me usume, et tasub olla pigem hea kui halb ja et heated saavad lõpuks tasutud ka siis, kui me näeme, kuidas jõud ja kurjus igapäevaselt ruulivad. Müüdid on vajalikud, sest annavad meile elus tuge. Minu meelest on meie ajal kõige suurem puudus ülevusest, argielust kõrgematest mõtetest, mis looksid pidevuse pisisjade kohale. Nii palju on madalust ja ekslemist tühisustes, et mõnikord võib maad võtta tunne, et selleks olemegi loodud ja muud olema ei peagi. Kui mõtlen ooperist kui kunstiliigist, siis just ooperis on võimalik luua ülevust. Kui see ei hajuks kohe peale etendust, vaid tuleks inimesega teatrist kaasa ja hoiaks sammu mõnda aeg kerge, siis oleks ka meie ülesanne „Kuningas Arthuriga“ hästi täidetud.

Minu jaoks tähendab ooper ülevust ja kõrgendatud tundeid, mitte olmelisust või tavasuhete ümberjutustust. „Kuningas Arthuris“ on olemas kõik see, mida ooperilt ootan.

Kui sõnamängu mängida, siis barokist kasvas välja rokkmuusika, ka popmuusika. See on ehk kõige lähedasem klassikalise muusika vorm tänapäeva kuulajale, kes on harjunud tarbima hästi erisugust muusikat.

**Vastab muusikajuht
Risto Joost:**

„Kuningas Arthur“ on kahe hooaja jooksul juba teine barokkooper, mis lavale jõuab. Mis barokkmuusika ja barokkooperi juures tänapäevani inimesi kõnetab?

Barokkmuusika on minu arvates siiani säilitanud otsekontakti inimese meelte ja soovidega, sõltumata sellest, et nii palju aega on möödunud. Barokist kasvas välja kogu edasine muusikajalugu. Kui sõnamängu mängida, siis barokist kasvas välja rokkmuusika, ka popmuusika. See on ehk kõige lähedasem klassikalise muusika vorm tänapäeva kuulajale, kes on harjunud tarbima hästi erisugust muusikat. Need harmoonilised mudelid ja struktuur on kergesti hoomatavad, võimaldades muusikal lihtsasti kuulajani jõuda.

„Kuningas Arthuri“ valimiseks repertuaari oli mitu põhjust. Tartu publik mäletab veel väga hästi Purcelli „Haldjakuningannat“, mis 2011. aastal Sadamateatris esietendus, ja on seega Purcelli muusikaga kontaktis. Tahtsin ka, et Vanemuise ooperiliteratuuris oleks itaalia keele kõrval mõni teinegi võõrkeel. Inglise keele abil saame pakuda teistsugust kõlamaailma nii lauljatele kui publikule.

Kõige olulisem põhjus selle ooperi lavale toomiseks on võimalus teha kolmežanrilavastus. Otsisime Tiiduga juba ammu mingisugust ühisosa või kokkupuutepunkti, nüüd leidsime selle – „Kuningas Arthuri“, mille Tiit lavastab. Ooperisolistide, koori ja orkestri kõrval teevad kaasa draamanäitlejad ning ka ballett. Meil ei ole repertuaaris just väga arvukalt kolmežanrilavastusi. See lõimumine on meie tugevus, mida tahame „Kuningas Arthuris“ ära kasutada.

Kui Wagneri ooperid on eriti suureks väljakutseks lauljatele, siis kas barokk nõuab rohkem lauljatelt või orkestrilt?

Barokkmuusika on kõigile nõudlik, see vajab puhtust, selgust, stiilitunnetust. Õnneks meil on olemas võimekad lauljad, kes seda tasakaalu hästi tajuvad. „Kuningas Arthuriga“ jätkub barokkmuusikale omane kontratenorite traditsioon, kuna kaasa teevad Martin Karu ja Ivo Posti. Muide, Henry Purcell oli ise ka kontratenor.

Orkestril on seekord natuke väiksem väljakutse, sest meil on juba repertuaaris üks barokkooper, Händeli „Julius Caesar“. Ka Mozarti ja Haydni muusika ei ole neist tegelikult väga kaugel. Mul on meie praeguse repertuaari üle väga hea meel. Koorile on Purcelli teos põnev katsumus: laulda vanas inglise keeles puhta hääldusega on omaette katsumus. Lisaks tuleb olla stilistiliselt ajastutruu.

Kuidas võrdleksid Händeli ja Purcelli muusikat? Kumma looming on sulle sümpaatsem?

Mulle on mõlema helilooja muusika väga sümpaatne. Kui alustasin oma lauljateed, siis esitasin palju Henry Purcelli muusikat. Olen ka palju Händelit laulnud. Henry Purcell on mulle väga hingelähedane. Tema soololaulud ja ooperiaariad on olemuselt kuidagi kaeblikud ja inglaslikult vaoshoitud, kuid samas väljendusriikka maneeriga. Inglise keel annab muusikale palju juurde, luues hoopis teistsuguse kõlamaailma.

Barokkmaailma võlu ja sarm – klavessiin, teorb ja kontratenorid – on „Kuningas Arthuris“ samamoodi olemas nagu Händeli „Julius Caesaris“, mis möödunud hooajal Elmo Nüganeni lavastatuna esietendus. Erinevus seisneb selles, et Purcell oli varabaroki helilooja. Händeli muusika kuulub baroki ja hilisbaroki alla.

„Kuningas Arthuris“ on kaunid meloodiad ning kaasahaaravad karakterid, see on hästi kontrastiderohke ja seal on palju ilu. Muusika kõnetab kuulaja hinge otse, ilma filtrita ning tegeleb kõigi inimlike tunnetega kõige naturalistlikumal moel. Selles ooperis on ka palju soolomuusikat: lisaks lauljatele kuulab soliste orkestrit. Tegu on ääretult mitmekülgse teosega. Arvan, et publikule on see käesoleva hooaja üks põnevamaid lavastusi.

„Magavad mehed“ – psühholoogiline tulevärk, teravad nurgad ja higine elutahe

TEKST SVEN KARJA

FOTO EKVILIBRIST

Vanemuse kevadhooaja uuslavastus „Magavad mehed“ esindab kõige värskeimat maailmadraamat. Tegu on tänapäeva inglise näitekirjanduse ühe kõige mõistatuslikuma autori Martin Crimpi ühe uusima teatritekstiga. Crimpi näidendeid on võrreldud rist-sõnamõistatusega, milles argised situatsioonid ja äratuntavad tegelased on viidud mingisse uude, harjumatusse süsteemi, ning seal on alati kindel koht ka inglaslikult süsimustal huumoril.

Neljal näitlejal – Piret Laurimaal, Andres Mäharil, Liisbeth Kalal ja Ken Rüütelil – tuleb sedakorda kehastuda kaheks abielupaariks ühe emotsionaalse hilisõhtu ja öö jooksul. Lavastajana suunab nende tegevust **Johan Elm**.

Näidendeid on palju, olulisi teemasid ja olulisi autoreid on palju, aga tegelikult on vähe selliseid näidendeid, millest ikka üldse aru ei saa. Või täpsemini – mis näitavad sulle, et siin on üks ja see on avatav, aga kuidas, pead ise välja mõtlema.

Johan, sa oled nüüdseks teinud Eesti teatrites juba kümnekond lavastust, neist ühe ka Vanemuises – juba mitmendat hooaega menukalt mineva kasvuvudraama „Mitte midagi“. Kas oskad öelda, on meie teatrite kõõgipooled väga erinevad või käib Eestis teatritegemine ikkagi suhteliselt sarnaselt? Mis on selles võrdluses Vanemuise plussid-miinused?

„Mitte midagi“ oli mu neljas täispikk lavastus, aga esimene, mis tuli välja riigiteatris. Seepärast kujunes mu arusaam riigiteatris töötamisest just Vanemuise najal. Nüüd naasen siia tegema oma kaheteistkümnendat lavastust ja võin küll öelda, et teatrid kui asutused toimivad ikkagi üsna sarnaselt. Igal kollektiivil on oma atmosfäär, iga tööprotsess on ainulaadne, aga teatrite „kõõgid“ on üsna sarnaselt varustatud. Tõsi, Vanemuine soovib näiteks lavakujunduse kavandeid veel varem kui ülejäänud teatrid ja kuna minu jaoks on lavakujundus lavastuse teema kandjaks, siis pean ma ligi kuus kuud enne esietendust juba teadma, millest tükk tuleb. Kohtumata veel näitlejatega või teadmata isegi kõiki näidendi stseene, nagu oli ka „Mitte midagi“ puhul, kus olin ise dramatiseerija. Lisaks võiks ju iga teos olla mingil moel oma aja nägu, aga poole aastaga võib juhtuda väga palju. Seega, ühest küljest tahaks aega atra seada, aga teisest küljest saab see pingutus varakult tehtud ja sealt edasi liikudes on vähemalt midagi paigas. On, millest lähtuda. Ma ei ole viimase hetkeni kahtleja, mulle meeldib, kui ma tean, millega ma mängida saan.

Martin Crimp on tänapäeval üsna palju mängitud autor, kuid ilmselgelt pole tema tekste

just kerge lahti muukida. Nii on ka see näitemäng justkui psühholoogiline draama oma selge loo ja konkreetsete tegelastega, kuid nende tegelaste sisemised hoovad või ka see, mida nad räägivad või kuidas käituvad, jääb sageli mõistatuseks, mida autor avama ei kipu, need põhjused tuleb lavastajal ja trupil endal leida. Kas selline väljakutse oli ka üks põhjusi, miks otsustasid selle autori ette võtta?

Ma ütleks, et see ongi põhjus, miks üldse mingit näidendit lavastada! Näidendeid on palju, olulisi teemasid ja olulisi autoreid on palju, aga tegelikult on vähe selliseid näidendeid, millest ikka üldse aru ei saa. Või täpsemini – mis näitavad sulle, et siin on üks ja see on avatav, aga kuidas, pead ise välja mõtlema. Ja sellised näidendid paeluvad mind kõige rohkem. Ma olen autorile ülitänuv, kui ta jätab teksti sisse augud, mida pean ise täitma. Kui ta laseb mind piisavalt ligi, aga mitte lõpuni välja. Kui mul tekib dialoog autoriga tema kirjutatu kaudu. Igale tekstile on võimalik alltekst välja mõelda, aga välja mõtlemisses palju huvitavam tegevus on otsimine.

Kui ma „Magavaid mehi“ esimest korda lugesin, paelus mind selle kirjanduslik pool ehk siis jututeemad, sõnakasutus ja kujundid. Veel sain aru, et tegelaste vahel on ülimalt tajutav ilmselge pinget – aga miks? Ja kui jõudsin viimase stseenini, olin täiesti segaduses, kuhu see lugu nüüd lõppes. Aga ma ei suutnud seda näidendit unustada. Ja sellise koha pealt on maru hea tööd alustada.

Kui hakata kirjeldama selle näidendi sisu ja tegelaskonda – keskealine edukas, kuid omadega puntrasse jooksnud abielupaar, kellele ühel ööl

Kui inimene tahab kogeda psühholoogilist tulevärki, teravaid nurki ja higist elutahet, siis ma väidaks, et „Magavad mehed“ on hea võimalus midagi sellist kogeda.

tuleb külla noorem, mitte vähem puntras abielupaar –, siis meenub paljudele silmapilk Edward Albee maailmakuulus näidend „Kes kardab Virginia Woolfi?“. Kas võime koguni öelda, et tegu on Albee näidendi nüüdisaegse versiooniga?

Ma arvan, et kui me seda ütleme, ei tee me kellelegi liiga. Crimp ei varja seda sarnasust üldse, pigem käib sellega mänglevalt ja julgelt ümber. Klassikalistest tekstidest kirjutatakse tihti uusi versioone, aga „Magavad mehed“ on ikkagi eraldiseisev teos, oma arengukaarte ja sisemise loogikaga. Aga see pulbitsev võitlus tegelaste sees ümbritseva vastu ühendab neid kaht näidendit kindlasti. Situatsioon muidugi ka ja võimuvahetkord. Aga mind huvitab see haavatav inimlikkus selle all. Iga teo, ükskõik kui võika või pehme taga on alati mingi inimlik baasvajadus. Me vajame õnne ja lähedust. Me lihtsalt defineerime neid erinevalt ja sealt algabki konflikt. Sealt algabki stseen.

Crimp puudutab oma näidendis väga paljusid teemasid, mis tänapäeva inimest rohkem või vähem riivavad: soo, võimu, seksuaalsuse, paarisuhte, eneseteostuse ja manipuleerimise küsimusi. Mida sellest lootelust ise olulisemana tahad esile tõsta? Või mida juurde lisada?

Eneseteostus, võim, manipuleerimine ja sugu. Need on loomulikult kõik omavahel seotud, aga sellises hierarhilises järjekorras puudutavad need teemad mind kõige rohkem. Aga jällegi – see on see, mida ma arvan praegu, kui proovid pole veel alanudki. Trupiga kohtudes muutub või vähemalt täiustub kontseptsioon alati. Sest ma ei tee lavastust üksi. Lisaks minule on siin just need

inimesed, just selles keskkonnas ja selles ajahetkes – see kõik trügib proovisaali sisse, ja peabki trügima. Lavastajale on suurim kingitus, kui näitleja leiab isiklikult kõitva põhjuse, miks seda tükki mängima minna. Ma pean ja tahangi nende isiklikkustega arvestada. Viis pead on targemad kui üks.

Milline võiks ideaalis olla selle lavastuse mõju vaatajale peale etendust? Kas lisaks mingile äratundmistasandile on siin oma koht ka teatri puhastaval-teraaapilisel mõjul?

Mõjust on praegu tõesti vara rääkida. Kui inimene tahab kogeda psühholoogilist tulevärki, teravaid nurki ja higist elutahet, siis ma väidaks, et „Magavad mehed“ on hea võimalus midagi sellist kogeda. Ja miks ei võiks seesama äratundmishetk olla puhastav ja teraaapiline? Kui laval on keegi, kes võitleb minuga sarnast võitlust või suudab lõpuks midagi välja elada, mida mina veel julgenud ei ole, siis ma tunnen ennast temas ära, saan kinnitust, et ma pole üksik, ja see ju ongi teraaapiline. Kunst võib olla meelelahutus, aga see võib olla ka väärtuste kompass. See võib aidata vaatajal enda sees midagi üles leida, see võib aidata midagi sõnastada. Me ei taha olla üksik. Selle pärast me teatrisse lähemeegi.

Crimpi puhul mainitakse alati ka tema inglasklikku süsimusta huumorit, sestap küsin: kas nalja ka ikka saab?

Saab! Aga väga musta!

Napoli agul Vanemuise väikeses majas

TEKST ANU TONTS
FOTOD ELERIN EHTE

„Minu geniaalne sõbranna“. Autor Elena Ferrante, dramatiseeringu autor April De Angelis, lavastaja Ain Mäeots, kunstnik Iir Hermeliin. Suure tegelaskonnaga loos on peaosades Maria Annus ja Inga Salurand (Eesti Draamateater).

Inimesed, kes on lugenud raamatut või näinud head teleseriaali, näevad teatris ikka midagi muud, sest teatri vahendid on teised.

Ilmselt on peaaegu kõigil mõni lapsepõlvesõber või -sõbranna, kellega koos kasvamine ja maailma avastamine on jätnud mällu erilise jälje. Tihti viib elu kunagised kaaslased lahku, ent uuesti kokku saades või kunagist sõpra eemaltki nähes taipame, et ühine lapsepõlv seob meid omal moel igaveseks ...

Salapärase itaalia kirjaniku Elena Ferrante „Minu geniaalse sõbranna“ algav romaanitetratoloogia on üks 21. sajandi alguse enim tõlgitud ja loetud ilukirjanduslikke teoseid, mille paljud mainekad edetabelite koostajad on hääletanud meie sajandi seni ilmunud ilukirjanduse tippu. Seejuures on märkimisväärne, et samaväärselt kõrgeid hinnanguid on teosele andnud nii kirjanuskriitikud kui ka lugejad.

Kuigi Elena Ferrante nime all on teoseid ilmunud juba eelmise sajandi lõpust alates, on autor eelistanud anonüümseks jääda ja avalikus ei tea siiani, kes end selle nime taga täpselt varjab. Pole ühtegi fotot, vähe sellest – siamaani pole selge, kas tegu on mehe või naisega. Ferrante ise esitleb end Napolist pärit õmblejanna tütre, kellel on kolm õde. Ent mitmed uurijad on nende andmete tõepärasuse pannud kahtluse alla ja väidavad, et romaanide tegelik autor on hoopis meessoost. Kuna teostest paistab välja kirjaniku eruditsioon ja hea klassikalise kirjanduse tundmine, siis oletavad kirjandusteadlased, et ka Elena Ferrante nime taga peidus olev isik on ülikoolis kirjandust õppinud. Ferrante ise on oma anonüümsust kaitsnud, öeldes, et kui raamatud on valmis kirjutatud, ei vaja nad enam oma autoreid.

See, et kirjanik on pärit Napolist, tundub siiski üsna kindel, sest „Minu geniaalse sõbranna“ sisuteljeks oleva kahe tüdruku loo, mis

kulgeb romaani neljas osas läbi kuue aastakümne, saab ilmselt sel moel kirja panna ainult see, kes ise neid olusid on kogenud või lähedalt näinud. Lugu räägib kahest tüdrukust, Lilast ja Lenüst, kes on pärit vaesest ja viletsast Napoli agulist. II maailmasõja lõpuaastatel sündinud tüdrukud on romaani esimeses osas algkooliõpilased ja kasvavad üles 1950. aastate Napolis, kus on palju vägivalda ja vaesust. On ajalooline tõsiasi, et Napoli sai II maailmasõjas palju kannatada: sakslased pommitasid linna enne liitlasvägede saabumist pea sada korda, muu hulgas hävitati ka Napoli sadam, mis oli linna majanduslikule toimetulekule äärmiselt oluline. Sõjajärgsel ajal võttis linnas võimust must turg, mille esindajatena on romaani värvikalt sisse kirjutatud Solarade perekond. Haridus oli aga Napolis sel perioodil tõeline luksuskaup, paljud lapsed langesid väga varakult koolist välja ja pandi tööle, et pere nappidele sissetulekutele mingitki lisa teenida. Ka naistevastane vägivald oli tolaegses Itaalia ühiskonnas midagi iseenesestmõistetavat ning just sellises keskkonnas kasvasid üles uued põlvkonnad, teiste hulgas ka loo peakangelannad Elena (Lenù) Greco ja Rafaella (Lila) Cerullo.

Elena Ferrante teosed on inspireerinud ka filmitegijaid. „Minu geniaalse sõbranna“ järgi on valminud menukas teleseriaal, 2017. aastal esietendus aga Londonis Kingstoni Rose Theatre'is „Minu geniaalse sõbranna“ kaheosaline dramatiseering, Vanemuises jõuab lavale dramatiseeringu esimene osa, mis põhineb sarja kahel esimesel romaanil „Minu geniaalne sõbranna“ ja „Lugu uuest perekonnanimest“.

Vastab lavastaja Ain Mäeots:

Mis tundega hakkab lavastaja lavale tooma materjali, mis romaanina on saanud ülemaailmseks bestselleriks ja millest paljudel lugejatel on kindlasti juba oma kujutluspilt? Kas see segab?

Ei sega, olen selliseid olukordi ka varem kogenud, näiteks lavale tuues Ingmar Bergmani „Fannyt ja Alexandrit“, mis filmina on ju nii ikooniline. Inimesed, kes on lugenud raamatut või näinud head teleseriaali, näevad teatris ikka midagi muud, sest teatri vahendid on teised. Ma ei pea siin niivõrd silmas dekoratsioone ja muid materiaalseid vahendeid, vaid tunnetuslikku lähtekohta, mängu, mis toimub siin ja praegu. See on see, mida ka kõige paremas teleseriaalis pole lihtsalt võimalik teha. Näiteks lavastus „Kõik minu emast“, selle puhul küsiti minu käest ka päris palju, et kas sa tõesti usud, et suudate eesti

näitlejatega selle kirglike hispaania naiste loo samaväärselt lavale tuua. Küsimus pole ju aga selles, kes teeb paremini, küsimus on vahendites: laval on lihast ja luust inimesed ning etendus toimub siin ja praegu. Me ei võistle millegagi ega kellegagi.

Mis sind selle loo juures köidab?

Tulles nüüd Elena Ferrante kirjutatud „Minu geniaalse sõbranna“ juurde, siis – nii imelik kui see ka pole – väidan, et see lugu on hetkel isegi tänapäevasem, kui oleks olnud 20 aastat tagasi. Kui räägime kusagilt tagahoovist või vaesusest välja murdmisest, siis need lood on jälle pärismaailma tagasi tulnud. Ei ole vahet, kas see on 1950. aastate Napoli slumm või Viljandi äärelinn – määramatust ja teadmatust on ka tänapäeva maailmas väga palju. Alati jääb aga küsimus, kui

Aga kui on nii, et ei olegi häid valikuid, vaid ainult halbu ja väga halbu – mis on sel juhul oluline? Vahel võib ka juhtuda, et koos nende valikutega müüd maha või paned tanki ka oma parima sõbra või sõbranna, aga vahel polegi teist võimalust!

Uued osaraamatud on välja jagatud!
Fotod on tehtud lavastuse esimeses lugemisproovis.

palju sõltub inimesest endast ja kui palju oludest, kust ta pärit on. 20 aastat tagasi tundus maailm minu meelest helgem kui praegu.

Hea tekst on selline, kus autor ei langeta hinnanguid, ei värvi midagi puust ja punaseks, ning neil, kes selle tekstiga toimetavad – loevad või ka lavastavad – on võimalik panna oma rõhud. Ta annab piisavalt vabad käed. Pole ju kunagi päris ühest vastust, miks inimeste saatused kujunevad just sellisteks, nagu nad kujunevad. Kõige lihtsam on alati süüdistada olusid: oma perekonda, ema, isa, halbu sõpru või seda, et raha ei ole. Kõik algab siiski iseendast – tihtipeale võivad rasked olud olla ka millegi suure käivitajaks. Sellistel juhtudel tuleb mulle alati meelde Johnny Cash'i lugu „A Boy Named Sue“, mis räägib sellest, et ühele poisile pannakse sündides tüdruku nimi – Sue. Lisaks sellele pole tal isa ja kõik oma

kooliaastad peab ta selle nime pärast kiusu taluma, kaklema ja enda eest väljas olema. Ükskord täiskasvanuna kohtub ta kusagil Texase kõrtsis oma isa ning annab talle vastu hambaid, seejärel küsib aga, miks isa talle tüdruku nime pani. Isa vastab, et kuna tal ei olnud ei raha ega midagi muud, millega oma poja eest seista, siis ainus, mille ta anda sai, oli tüdruku nimi, et poiss õpiks enese eest ise seisma ...

„Minu geniaalses sõbrannas“ paelub mind inimsuhete irratsionaalsus. Need valikud, mida selle loo peategelasteks oleval tüdrukul peavad tegema ... Maailm pole mustvalge, pole häid ja halbu tegelasi, on väga raskeid valikuid, seda kogu aeg ja igal tasandil. Teisalt on see muidugi naiste lugu ja lood naistest on mulle alati olnud palju huvitavamad kui meestest rääkivad lood.

Keskkond, kust loo kaks peategelast ellu stardivad, on vist kõike muud kui helge lapsepõlvega seonduv?

Mida me üleüldse filmist, teatrist või kirjandusest otsime? Meil on võimalus mõne tegelasega samastumise kaudu mängida läbi oma elu mudelolukordi. Ikka tekib ju mõte, et mida ma ise sellises olukorras teeksin? Kui valikud on lihtsad, siis mis viga valida! Aga kui on nii, et ei olegi häid valikuid, vaid ainult halbu ja väga halbu – mis on sel juhul oluline? Vahel võib ka juhtuda, et koos nende valikutega müüd maha või paned tanki ka oma parima sõbra või sõbranna, aga vahel polegi teist võimalust! Need on erutavad küsimused, seetõttu on ka seda lugu põnev lavale tuua. Ma olen kaugel sellest, et teada kõiki vastuseid, igal juhul olen ma viimane, kes kellelegi moraali loeb. Sellised selge moraali lajavad lood on

üldse maailma kõige igavamad asjad. Vaatajatena käime lihtsalt selle teekonna koos peategelastega läbi, naerame ja nutame koos nendega, ja saame äkki ise oma elu suhtes nägijamateks.

Kas Elena Ferrante nime taga peidab end mees- või naisautor?

Ma usun, et tegemist on mehega. Võib-olla see tundub esmapilgul veider, et ma nii arvan, sest lugu räägib ju naiste sisemaailmast. Aga no mõelgem näiteks Pedro Almodóvarile ja tema filmile „Kõik minu emast“. Ta on kirjutanud naistest väga sügavuti. Ma ei tea miks ja mul on seda keeruline põhjendada, aga arvan, et Ferrante on mees, kes targa inimesena kirjutas naistest naise nime all.

Meis kõigis on kübeke võimuiha

TEKST ANU TONTS

FOTOD HEIKKI LEIS, RASMUS KULL

William Shakespeare'i nimi Eesti teatriaafišsidelt niipea ei kao, ikka on teatrite mängukavas üks või isegi mitu tema näidendi alusel tehtud lavastust. On teoseid, mida lavastatakse sagedamini kui teisi, aga kirjaniku näitemängude nimekiri on õnneks päris pikk ja pakub vaheldust nii tegijaile kui ka vaatajaile. William Shakespeare'i näidendite ajakohasus, olgu tegu ükskõik mis ajastuga alates kirjaniku eluajast ja lõpetades 21. sajandiga, on mõtlemapanev. Shakespeare on paljude oma tegelaste loomust kujutades tabanud midagi igikestvat ja universaalset, nii et kirjapandu kõnetab inimesi ka näidendite kirjutamisest pea 500 aastat hiljem. Sama võib kindlalt väita ka Vanemuise suvelavastuse aluseks oleva näidendi kohta.

Shakespeare'i ajalookroonikate hulka kuulub mitu kuningalugu, teiste hulgas tragöödia „**Kuningas Richard Kolmas**“ (Vanemuises pealkirja all „Richard III“), mis pärineb kirjaniku varasemast loomeperioodist ja on ilmselt kirjutatud ajavahemikus 1592–1594. Loo aluspõhi on pärit Inglismaa ajaloost, täpsemalt 15. sajandist, mil toimus Rooside sõda, hilisemal ajal on see inspireerinud looma sellist menukat raamatusarja ja seriaali nagu „Troonide mäng“. Rooside sõjas (1455–1587) võideldi Inglismaa trooni pärast: vastamisi läksid Plantagenetide dünastiasse kuuluvad Lancasteri ja Yorki suguvõsad. Kuna Lancasteride suguvõsa embleemil oli kujutatud punast roosi ja Yorki omal valget, hakati sõda kutsuma Rooside sõjaks. Aastaid kestnud sõja lõppakordiks sai 1585. aastal toimunud Bosworthi lahing, pikka aega troonil olnud Yorkide dünastia kaotas selle ja võimu, kuningas Richard III sai aga surma.

Mind huvitab praegu, kuidas iha võimu järele võib inimesed muuta seaks ning hävitada ilu, armastuse ja võimaluse paremale tulevikule.

**Vastab lavastaja
Tanel Jonas:**

Üsna suvesüdame lähedal esietendub Tartus Raadi lennukiangaarides Vanemuise uue draamajuhi avalavastusena üks päris sünge lugu. Miks sa tood keset kaunist suve välja näitemängu Richard III-st?

Kuna olen Vanemuises ju varem 15 aastat töötanud, siis peaks Tartu teatripublik mäletama, et tavaliselt tegingi siin üsna süngeid lugusid: küll olid seal verised habemeajajad, mõrvamüsteriumid kloostrites, vennad, kes tahtsid teineteisel kõri läbi lõigata ... Aga tõsisemalt rääkides, mulle tundub, et William Shakespeare on kirjutanud huvitava näidendi sellest, kuidas võim korrumpereb ja kuidas võimuiha suudab inimest muuta – see võib ära tappa kõik ilusa ja hea, mis inimeses üldse olla võiks. Geniaalne Shakespeare on näidendisse põiminud ühe huvitava kujundi: nimelt on teada, et Richard III vapimärgil oli metssiga. Mind huvitab praegu, kuidas iha võimu järele võib inimesed muuta seaks ning hävitada ilu, armastuse ja võimaluse paremale tulevikule.

Pole vist mõtet varjata, et sinu juttu kuulates tekivad üsna selged paralleelid tänase maailmaga. See on kaasaegne lugu. Aga milline saab olema selle lavastuse vorm? Tuleb ajalooline kostüümidraama või midagi muud?

Kostüümidraama sõpradele pean tõepoolest valmistama pettumuse: see lavastus saab olema teistsugune. See on ajatu ja samas väga tänapäevane lugu. Me elame ühest türanlikust maailmast sisuliselt kiviviske kaugusel, selle maailma veerel. Mille poolest erineb Navalnõi salapärase surm kusagil Siberi koloonas sellest, kuidas Richard III

hävitab oma poliitilisi vastaseid Toweris? Ta laseb seal tappa oma lihase venna ja mitmed lähisugulased. Aga see pole kaugeltki kõik, mis selles näidendis peidus on.

Tõesti, üks külg sellest kõlksub vägagi tänapäevaga kokku, teine pool on aga universaalsem: me kõik oleme ju mingitel eluhetkedel ja kellegi suhtes võimupositsioonil, kasvõi lapsevanemate, kolleegide või isegi sõpradena. Kusjuures ambitsioon pole sugugi halb asi, mõõdukas ambitsioon on väga hea. Selle materjali puhul on aga põnev see hetk, millest alates ambitsioon muutub nii vördjalikuks, et teele jäävad maha laibad ja itkevad naised, kelle mehed ja pojad on tapetud. Mis hetkest ja mis põhjusel hakkab inimene oma võimupositsiooni kuritarvitama? Kas mingi hirmu ajal, et ta jääb oma võimust ilma, või mingist soovist end veel rohkem maksma panna, mingi jälg endast maailma maha jätta?

Tahaksin, et see ei oleks ainult poliitika- ja ajaloo huviliste lavastus, oleks tore, kui seda saaks vaadelda hoopis laiemalt ja inimesed teadvustaksid, et meis kõigis on mingil hetkel soov omada võimu.

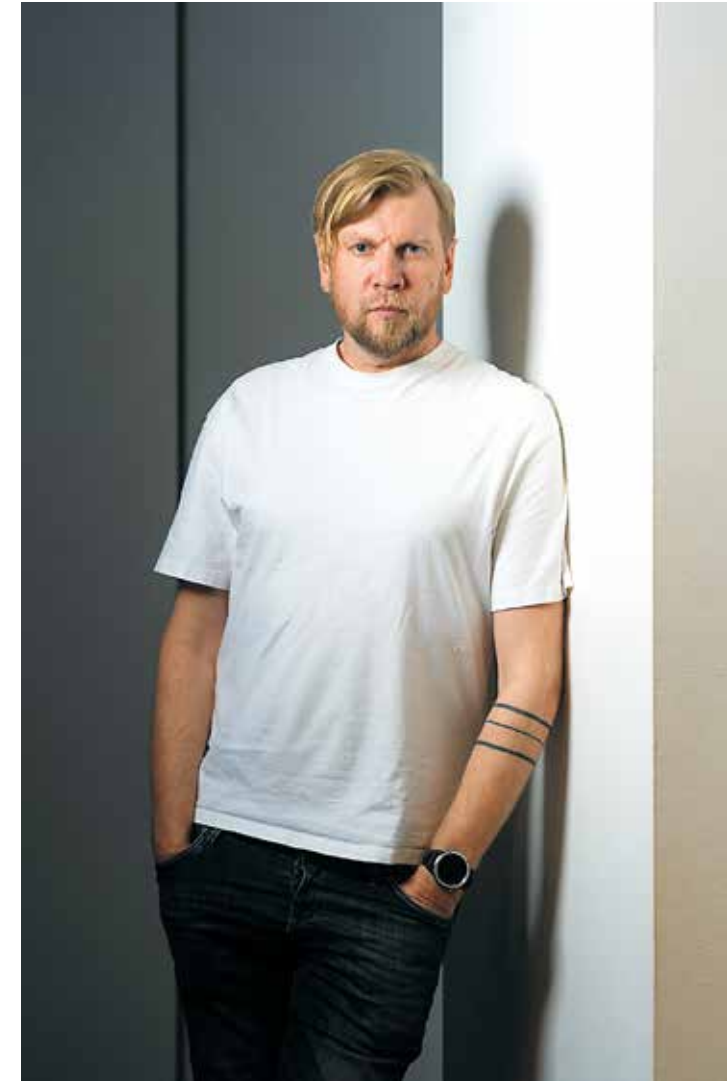
Keegi meist ei sünni maailma kurjana, kuidas on lood kuningas Richardiga?

Shakespeare on Richardile kirjutanud väga vaimukad repliigid, Richard on omamoodi väga teravmeelne ja sarmikas tegelane. Maailma ajalugu tunneb ju palju selliseid türanne, kes ongi olnud väga võluvad inimesed, sest keskmine, hall ja ebakarismaatiline inimene jõuab harva nii kõrgele. Richard jõudis. Võib ju mõtiskleda, millest

see kurjus tuleb. Shakespeare alustab seda näidendit nii, et peategelane tuleb lavale ja ütleb, et loodus ei võimaldanud tal sündida ilusa ja väliselt täiuslikuna, mängis hoopis vingerpussi ja andis kaasa mitmed füüsilised puudused: käsi on vigane, küür on seljas ja jalad on erineva pikkusega. Ta on jäänud ilma ka oma ema armastusest ...

Milline oli sinu esmaohtumine selle näidendiga?

Mäletan oma esimest kohtumist „Richard III-ga“ täpselt, sest mul tõusevad siamaani ihukarvad püsti, kui seda meenutan. Tegemist oli Mati Undi lavastatud „Richard Kolmanda tragöödiaga“ Eesti Draamateatris, arvan, et aasta võis olla 1996. Draamateater käis Tartus külalissetendust andmas, mina vaatasin seda Vanemuise väikese maja rõdult. Mati oli mõelnud välja sellise kujundi, et peategelast kehastav Andrus Vaarik ronis oma esimese monoloogi esitamiseks välja kanalisatsioonikaevust. Sellest hetkest alates olin ma müüdnud. See kujund lõi nii tugevalt, see oli nii vaimukas!

William Shakespeare'i „Richard III“ esietendub Tartus Raadi lennukiangaarides (Roosi 83) 26. juunil 2025. Lavastab Tanel Jonas, kunstnik on Kristjan Suits.

„Boheem“

ooper oma kõige rõõmuküllasemal ja traagilisemal kujul

TEKST SVEN KARJA

FOTO VANEMUISE ARHIIV

Helilooja Giacomo Puccini, kelle surmast 2024. aastal täitus sada aastat, kuulub vaieldamatult maailma muusikaajaloo suurnimedede hulka, kelle ooperid on pea iga ooperiteatri kavas. Erandiks pole ses osas ka Vanemuine, kus hetkel repertuaaris nii „Madama Butterfly“ kui „Turandot“. Kevadel 2025 lisandub neile kolmas Puccini ooper, eelmistega vähemalt sama tuntud „Boheem“. Vanemuise muusikateatri ajaloos on see juba viies selle ooperi lavastus, seega peaks olema tegu Tartu ooperisõbrale juba tuttava teosega. Samas on eelmistest lavastustest (aastatel 1935, 1942, 1952, 2001) möödunud piisavalt palju aega, et tasuks korraldada meelde tuletada „Boheemi“ valmimise aega ja tausta.

Puccini kui ooperihelilooja tähelend jäi 19. ja 20. sajandi vahetusse. Teda on nimetatud viimaseks itaalia klassikaliseks ooperiheliloojaks, millega on silmas peetud asjaolu, et Puccinil õnnestus itaalia klassikalise ooperi vokaaltraditsioon sulatada ühte juba uute, 20. sajandi muusika kõlavärvidega. Otsides paralleele kujutava kunstiga, tasub märkida, et Puccini kaasaegsed olid nii prantsuse impressionistid kui ka saksa ekspressionistid.

1896. aastal Torinos esimest korda publiku ette jõudnud „Boheem“ viibki meid noorte kunstnike seltskonda 19. sajandi keskpaiga Pariisis, viletsust trotsivate ja suurest kuulsusest unistavate verinoorte kunstnike ja poeetide vaestesse ärklitubadesse, kus leiab aset Rudolfo ja Mimi

suur ja traagiline lõpuga armastuslugu. Eestlasele on see ositi eksootiline, kuigi ilmsesti mitte päris võõras keskkond, jõudsid ju Pariisi I maailmasõja eel ja järel ka paljud eesti kunsti suurnimed Eduard Wiiraltiga eesotsas.

„Boheemi“ sünnilugu oli suhteliselt vaevaline ja konfliktiderohke, alates asjaolust, et prantsuse kirjaniku autobiograafilise romaani „Stseene boheemlaste elust“ (1849) ooperiks muutmise soov tekkis korraga kahel heliloojal. Lisaks Puccinile inspireerus teosest ka Ruggero Leoncavallo, kelle suurimaks panuseks muusikalukku jäi ooper „Pajatsid“. Lõpptulemusena valmiski kaks „Boheemi“-nimelist ooperit, neist Leoncavallo oma on nüüdseks vajunud täielikku unustusse. Ehkki Puccini „Boheemi“ esmalavastuse dirigendiks sai tollal noor ja mitte eriti tuntud Arturo Toscanini, kujunes ooperi vastuvõtt pigem tagasihoidlikuks. Alles „Boheemi“ kolmas esitus Palermos 1896. aastal tõi kaasa triumfi ja lennutas ooperi igaveseks maailma ooperite kullafondi.

2025. aasta hiliskevadise lavastuse, Vanemuise viienda „Boheemi“ toob publiku ette Briti ooperilavastaja **John Ramster**, kelle värskusest ning energiast pakatavas käsitluses leiavad ooperi sündmused aset sõjajärgses, revolutsioonihõnguliste 1960ndate Pariisis. Ooperi muusikajuht on **Risto Joost**, lava- ja kostüümikujunduse loob Kanada-Briti teatrikunstnik **Bridget Kimak**.

Arhiivifoto „Boheemi“ lavastusest Vanemuises 1952. aastal. Mimi ja Rudolfo osades olid toona Linda Tanni ja Johannes Lükki.

Üks sekund ja kaks telki öisel laagriplatsil

TEKST SVEN KARJA
FOTOD LÉON ALLIK, RASMUS KULL

Vanemuise kevadpoolaasta 2025 toob Sadamateatrisse kaks uhiuut eesti näitemängu: jaanuaris jõuab vaatajate ette Ott Kiluski (kaasautor ja lavastaja Kaili Viidas) „Elleni sekund“, mille keskmes on armastatud luuletaja ja lastekirjaniku Ellen Niidu elutee, aprillis aga Ott Aardami „Armas ilves“ (lavastaja Tiit Palu), muheda koomikaga kirja pandud lugu ühe tavalise eesti perekonna üsna ootamatutest juhtumistest loodusmatkal. Kui viimati mainitud näidend on juba trükis ilmunud ja seda on tunnustatud Eesti Teatri Agentuuri viimasel näidendivõistlusel II auhinnaga, siis Ellen Niidu näidend on tõeliselt pannisoe kraam, millele autor pani viimase punkti alles paar nädalat enne proovide algust.

Ramp palus nimekaimudest näitekirjanikel vastata samadele küsimustele.

Tere teile, head Ott ja Ott! Kas suudaksite meelde tuletada, millal tekkis teie kohe-kohe proovisaali mineva näitemängu esimene lause või esimesed märksõnad? Või oli alguspunktiks pigem mingi nägemuslik pildistus?

Ott Aardam: Kaks seestpoolt valgustatud telki kumamas öisel laagriplatsil, üks roheline ja teine oranž – see oli kõige esimene kujutluspilt.

Ott Kilusk: Selle looga on see huvitav fenomen, et ma ei teagi enam, kuidas see mõte päriselt tekkis. Tegemist on heas mõttes sellise momentiga, kus ei saa aru, kust või kuidas idee sündis. Kinni püüdsime ta koos lavastaja Kaili Viidasega mõlemad. Tundub, et võimalus näha Ellen Niidu loos teatrilavastust oli nii tugevalt õhus, et sellest oleks võinud kinni haarata ükskõik kes. Nii Ellen Niit ise kui tema looming on eestlastel väga tugevalt emotsionaalses mälus olemas: me kõik oleme kasvanud koos Krõllide, pintslimeeste, Pille-Riinude ja teiste värvikate tegelastega. Need tegelased määratlevad justkui meie arusaama hea olemisest. Ilmselt soov teha lugu headusest on kõige all. Sest nimi Ellen Niit seostub kohe millegi sooja, koduse, tuttavliku ja turvalise ning lapseõlvega. Ja seda tänase päevani.

Ühele inimesele pühendumine on hirmutav, sest tundub, et see võtab meilt ära vabaduse. Aga kas meie vabadus on suurem, kui jätame end ilma vabadusest pühenduda?

Kas oskaksite oma näidendi sisu ka ühe lausega kokku võtta? Kui jah, siis kuidas see kõlaks?

Ott Kilusk: Ühe lausega ehk mitte, aga võibolla Elleni luuleridadega:

Oli see täna? Oli see ammu?

Targad müürid on tummad.

Seisan – ja kuulan enese sammu,

Segi tõelus ja lummad.

Ott Aardam: Ühele inimesele pühendumine on hirmutav, sest tundub, et see võtab meilt ära vabaduse. Aga kas meie vabadus on suurem, kui jätame end ilma vabadusest pühenduda?

Milline oli eeltöö enne kirjutama hakkamist? Kas lugesite teemakohaseid raamatuid, vaatasite filme, käisite looduses?

Ott Aardam: Eestimaa rabad ja sood on väga inspireerivad paigad. Seal käisin ja olen ikka käinud. Kui inimene ennast natuke kauemaks sinna paigutab, võib ta avaneda päris ootamatust küljest.

Ott Kilusk: Elulooliste näidendite kirjutamisele eelneb alati eeltöö: tuleb läbi töötada uuritava persooni kohta leiduvad materjalid, viia ennast kurssi tema loominguga, suhelda inimestega, kes talle lähedal on olnud. See on iga kord natuke erinev, täis üllatusi ja avastusi kulgev rännak. Väga oluline on külastada kohti, kus tulevane näidenditegelane on liikunud ja tegutsenud.

Seda rada läbides võib loota, et tekivad kujutlused võimalikest stseenidest, et leiad võtme keskse kompositsiooni kombineerimiseks. Usun, et leidsin selle üles.

Kirjutamine algas Ellen Niidu lasteraamatute ja tema tütre Maarja Unduski kirjutatud Ellen Niidu eluloo lugemisest. Tekkis kujutlus, kuidas tema raamatute tegelased realiseeruvad ja sekkuvad ühel või teisel eluperioodil tema ellu. Nii et pigem on tegemist loominguliste impulsside tekkimisega igapäevastes pisiasjades, kuidas igas tavalises teos võib peidus olla mõne raamatu või luuletuse peidetud killukesed. See oli alguspunkt.

Kuidas tekkis teie näidendile pealkiri? Kas kaalusite ka muid variante?

Ott Kilusk: Tegelikult ei olnud. See tuli suhteliselt ruttu. Sekund on selles mõttes huvitav ajaühik, et see on üks selgeimini tajutav üksus, kus tajume tuleviku murdumist minevikuks. Assotsiatsioonid meie peas programmeeruvad kontrollimatult, meie tahtest sõltumata. Kusagilt Maarja Unduski kirjutatud mälestusteraamatust tabasin hetke, kus Ellen peale linnast koju tulekut korraks kodus diivanil istuma jääb, siis kohe püsti krapsab ja oma igapäevaseid toimetusi jätkab. See tuli mulle tuttav ette. Olen ise kogenud selliseid hetki, kus liigud justkui igapäevaelust välja ja näed korraks kõike korraga – nii seda, mis olnud, kui seda, mis tulekul. Ellen Niidul on mitmeid luuletusi, kus ta midagi taolist kirjeldab. Nii sündiski idee paigutada Elleni 84 eluaastat ühteainsasse sekundisse, nägemuslikuks rännakuks

Nii sündiski idee paigutada Elleni 84 eluaastat ühteainsasse sekundisse, nägemuslikuks rännakuks läbi mineviku- ja tulevikumälestuste.

läbi mineviku- ja tulevikumälestuste. Võin omast kogemusest öelda, et need hetked on samal ajal hirmutavad ja lootust andvad, sest saame ühtäkki kinnitust kahele tõsiasjale: sellele, et oleme surelikud, ja sellelegi, et elamisel on mõte. See, mida proovin selles näidendis püüda, on niisiis Elleni sekund.

Ott Aardam: Kõigepealt oli „Armas mõrsja“, aga selle kohta ütlesid sõbrad, et see kõlab nagu „Sada vakka tangusoola“ või mõni muu näidendi pealkiri tollest ajast. Ja siis pakkus minu abikaasa Laura välja praeguse pealkirja, mis tundus mulle alguses täieliku jaburusena, aga magasin öö ära ja nii see siis pealkirjaks jäigi. Tore variant oli ka „Lynx lynx“.

Kui palju on kavas osaleda proovides? Või olete mõlemad pigem seda tüüpi autorid, kes annavad lavastajale vabad käed?

Ott Kilusk: Proovides tuleb osaleda nii kaua kui vaja. Kuna Kaili on mind seda näidendit kirjutades väga palju aidanud, olnud loomeprotsessi juures, siis jagame temaga ühiseid arusaamu ühest või teisest stseenist, tajume sarnaselt näidendi rütmi ja dünaamikat. Kavatsen viibida proovis nii kaua, kuni tunnen, et oleme suutnud truppi ainese tajumisel viia tasandile, mis võimaldab selle „sekundi“ vaatajate jaoks lahti pakkida.

Ott Aardam: Kuna siiani olen ise oma kirjutatud näidendeid lavastanud, siis olen väga elevelil ja põhimõtteliselt valmis ka kohtumiseks

esietendusel. Aga loomulikult, kui tekib soov ja vajadus, olen valmis protsessis osalema. Dramaturgile on väga õpetlik kuulata oma teksti näitlejate esituses, kohe saab selgeks, mis stseenid lähevad tööle, mis mitte. Saada trupilt tagasisidet, see on parim kool.

Äkki lõpuks mõni lemmikum või oluline lause sellest näidendist?

Ott Kilusk: Näidendi tekst on ainult millegi algus. Kui näidendist saab lavastus ehk kui lavastaja võib kahemõõtmelise teksti kolmemõõtmeliseks vaatamänguks, alles siis saavad repliigid oma tõelise tähenduse ja alles siis selgub, mis on kõige olulisem. Sellepärast, kuidas ma ka praegu oma peakest ei pingutaks, ei suuda ma esile tõsta ühtki repliiki, mis oleks kuidagi erilisem kui teised.

Ott Aardam: Võib-olla üks riim näidendi lõpust?

Mälestus puust – see on känd.

Kallis, meeles pea, kuusk pole mänd.

Aitäh selle vestluse eest, Ott ja Ott! Kohtumiseni teie näitemängude esietendustel.

Põlevate jalataldadega unistuste suunas!

TEKST LILIAN URBA
FOTOD ALAN PROOSA, ERAKOGU

Vanemuise peakoormeistril **Kristi Jagodinil** on käsil neljas hooaeg. Kohtume temaga keset kiiret prooviperioodi, et rääkida muusikast, raamatutest ja sellest, kuidas mitte kunagi ei ole liiga hilja, et oma unistusi teoks teha.

Ma elan seda kõike saalist iga kord uuesti läbi, et unustan isegi hingamise ära.

Alustame algusest – kuidas sa Vanemuisesse sattusid?

Tead, sellega oli üks kummaline lugu. Oli august 2020 ja mina olin just naasnud Inglismaalt, kuhu mul oli plaanis jääda kogu eluks. Tagasituleku Eestisse põhjustas Covid, mis Inglismaa täiesti lukku pani ja sellega mu kaardid kõik sassi löi. Laulja ja dirigent ei saa ju distantsilt tööd teha, ning mõtlesin ka seda, et kui kuri haigus mind tabama peaks, siis olen vähemalt kodus oma lähedaste juures. Nii ma pakkisingi kohvrid ja tulin Eestisse tagasi.

Olin Tallinnas ja süda nuttis sees, sest erialases mõttes olin täiesti *stand by* peal, kui tuttav Šotimaalt ühtäkki kirjutas, et Vanemuine otsib koormeisterit ja kandideerimise lõpptähtaeg on juba kahe päeva pärast. Huvitav oli see, et minuni see kuulutus siiani jõudnud ei olnud ja ka see tuttav ei olnud selline, kellega oleksin igapäevaselt suhelnud. Aga juhuseid ei ole ja mis seal mõelda – erialane töö ja professionaalne asutus, hakkasingi kohe dokumente kirjutama ning nii ma siin juba neljandat hooaega olen. Ma polnud Tartus käinud pea 15 aastat ja alguses oli harjuda ikka keeruline. Kõik sõbrad ja kogu tugivõrgustik oli Tallinnas, aga see töö on seda väärt.

Mis on Vanemuises olnud siiani su lemmikprojekt?

Minu kõige esimene projekt oli Ardo Ran Varrese ooper „Põrgupõhja uus Vanapagan“, kus sain kõike nullist teha. See oli minu esimene pääsuke ja siiani üks armsamaid projekte. Viimase aja suureks elamuseks on kevadel esietendunud „Turandot“, mis on tippude tipp nii mitmeski mõttes. Ja loomulikult meie oma kolme kontratenoriga „Julius Caesar“ – milline kokkusattumus, et selline asi üldse lavale sai tulla! Tegelikult

ei suuda ma vist ühtegi lavastust nimetamata jätta. Minu meelest ongi Vanemuises väga tore, et meil on igat laadi muusikaetendusi: barokist romantismini, oopereid ja operette ning lisaks veel muusikalid. Ja et me proovime olla ühiskonnaga kontaktis ning vaadelda ka neid valupunkte, millega tegelema peaks. See sütitab!

Ise ei ole ma Vanemuises siiani laval olnud, vaid ikka publiku poolelt oma töövilju vaadanud. Aga see tunne, kui sinu juhata tud projekt lavale jõuab – see on õudne!!! Ma elan seda kõike saalist iga kord uuesti läbi, et unustan isegi hingamise ära. Juhatan mõttes kaasa nii koori kui orkestrit, mõtlen: „Sopranid, siin peaksite hingama, selles lauses rõhuasetus teisele silbile, siin fraseerige julgemalt“, ja see ei muutu etenduskordade arvuga ning on mulle sama õudne lõpuni välja.

Eks loominguliste etteastetega on nii, et iga esinemist peaks võtma kui esietendust, sest igal korral lood sa teose uuesti ja uuesti. Ja ei tohi ka unustada, et me teeme seda kõike publiku jaoks, peame suutma puggeda publikule hinge igal korral – pakkuma neile lootust, leppimist, õnne- ja rahutunnet. Oleme oma tegevusega laval omamoodi hingehoidjad. Sa ei tea kunagi, kes on publikus. Äkki on see tema esimene kokkupuude koorimuusikaga või hoopis viimane pilet, mille oma elu jooksul ostab. Peame alati andma endast kõik. Usun siiralt, et laulmisel ja muusikal on erakordne võim andmaks must valgel tekstile ekstra mõju ja tähtsust.

Sinu ametinimetus sellest hooajast on peakoormeister. Seleta palun, mida Vanemuise kontekstis tähendab koormeister ja mida peakoormeister? Mis nende ametite vahe on?

Ega seal tavalise kõrvaltvaataja jaoks muud vahet olegi, kui et mul on lihtsalt rohkem paberitööd ja

Mu perekonnas on pea kõik muusikaga seotud: minu vanaisa oli džässmuusik, laulis ja mängis kolme puhkpilli, isa tahtis minna ooperilaulu õppima ja laulis kammerkooris Arsis, mille juht on praegune Vanemuise teatrijuht Aivar Mäe.

vastutan ka teiste koormeisterite eest ning koostan tööplaanid. Iga muusikateose tervik käib ikkagi läbi meie muusikajuhi nägemuse. Enne prooviperioodi algust istume koos muusikajuhi ja dirigentidega ning võtame partituurid üheskoos lehekülje lehekülje haaval läbi nii koori kui orkestri poolelt – kus on rõhud, millistel kohtadel milline pill soleerib, kuidas jaotub häälerühmade hingamine jne –, sest publiku jaoks ei tohiks olla hiljem vahet, milline dirigent parasjagu puldis on.

Kuidas sa koormeisteri elukutseni jõudsid?

Ma usun, et me kõik tuleme oma juurtest ja oma sugupuust ja et meie elus ei ole mitte midagi, mis on pelgalt juhus. Mu perekonnas on pea kõik muusikaga seotud: minu vanaisa oli džässmuusik, laulis ja mängis kolme puhkpilli, isa tahtis minna ooperilaulu õppima ja laulis kammerkooris Arsis, mille juht on praegune Vanemuise teatrijuht Aivar Mäe. Mäletan, et istusin põnnina taburetil ja jälgisin kõrvalt, kuidas Aivar kooriproove teeb. Isa laulab siiani kodus nagu Pavarotti.

Lapsena tahtsin tegelikult saada näitlejaks, baleriiniks või lauljaks, olin üsna veendunud, et minust saab muusikalitähht või teine Madonna. Aga juba 12. eluaastast teadsin, et minu kutsu-museks on olla hoopis koorijuht. Sellele otsusele jõudmisel on suur roll Lydia Rahulal, kelle juures käisin aastaid õppimas ja kes keskkooli lõpetamisel kindlalt rõhutas, et võiksin muusikaga edasi tegeleda. Teine suur mõjutaja elukotsevalikul oli loomulikult laulupidudel osalemine. Vaimustusin sealsetest dirigentidest juba lapse-na, nende võimest suuri rahvamasse liigutada ning hingeliselt puudutada. Nii ma kooridirigendiks õppima läksingi.

Kuidas sa Londonisse sattusid?

Siin tuleks alustada nüüd natuke kaugemalt. Eestis on koorijuhiks õppijatel üldiselt kombeks teha bakalaureuse- ja magistrikraad ning siis minna välismaale. Mina tegin bakalaureusekraadi tegemise ajal ka vahetpidamata tööd, olin noor, energiline ja tahtsin juba siis kindlasti saada ka mujal elamise ja õppimise kogemust. Nii läksingi vahetusõpilaseks Göteborgi, õppisin ja iseseisvusin seal. Sain ka kinnitust tundele, et mu jalatallad põlevad ikka veel ja väga tahaksin saada ka Inglismaal elamise ja seal muusikaga tegelemise kogemust, sest lisaks Rootsile on just Ühendkuningriigis parim võimalus end koorimuusika valdkonnas arendada. Sellest aga eraldas mind endiselt magistrikraad. Niisiis võtsin endale aega ja tegingi selle kraadi rahulikult kolme aastaga ära.

Siis tuligi 2014. aasta suvi, mil Tallinnas peeti XXVI laulupidu „Aja puudutus. Puudutuse aeg“. Olin oma lastekoori laulukaare alla viinud, mu süda oli rahul ja mu taskus lõpuks üheotsapilet Londonisse. Väljalennu kuupäevaks oli 1. september ja lennukis istudes lehvitasin mõttes all kõikidele lastele, kes kooli lähevad, ning tundsin, et ka mina lähen kooli. Elukooli. Mul oli üks kohver ja üks käekott, ootusärevus ja ärevus käsikäes ning suur usaldus elu vastu. Mõtlesin, et kui ma juba sellise sammu olin teinud, siis küllap elu ise kannab õiged asjad mu teele. Peamine on mitte ise rapsima hakata ja proovida mitte murduda. Suhtlesin tol ajal palju väliseestlastega, kes kõik ütlesid mulle: „Kristi, ära üldse muretse ja tee endale etteheiteid, on loomulik, et asjad võtavad siin aega. Anna endale vähemalt viis aastat.“ Täpselt sellises ajaraamis see ka juhtus.

Nagu mainisin, siis Londoni valisin seetõttu, et koorilaulu ja -traditsiooni mõttes on Inglismaa

Sattusin juhatama Londoni Eesti Segakoori ja aastal 2017 tuli mõte, et miks mitte laiendada segakoori üle terve riigi ja minna üheskoos 2019. aasta juubelilaulupeole.

parim riik, kus end harida. Seal olles oli üks mu eesmärke liituda ka ise mõne koorikollektiiviga, et saada kogemust absoluutsel maailmatasemel kooris laulmisest. Juhtuski nii, et sattusin laulma London Symphony Chorusisse, mis loodi London Symphony Orchestra juurde, kus minu ajal oli peadirigendiks veel Sir Simon Rattle. Seal oli mul õnn laulda selliste tippdirigentide käe all nagu Ginandrea Noseda, Francois-Xavier Roth, Daniel Harding, Semyon Bychkov, Marin Alsop, Edward Gardner jpt. Lisaks kontserditegevusele toimusid meil ka iga-aastased väljasõidud Euroopa suurtesse kontserdimajadesse ja festivalidele. See oli tohutult põnev ja hariv aeg, mil sain laulda teoseid, mida ilmselt Eestis keegi niipea ette kanda ei suuda – seda nii taolise koori, aga ka piisavalt suure kontserdisaali puudumise tõttu. Laulsin London Symphony Chorusis neli ja pool aastat ning osalesime sel ajal ka igal BBC Promsil.

Kas vastab tõele, et lisaks laulmisele sai sinust Inglismaal ka koorijuht?

Nii on. Räägitakse, et kodumaalt eemal olles elustub inimeses patriotism oma kodumaa ja keele suhtes, nii läks ka minul. Sattusin juhatama Londoni Eesti Segakoori ja aastal 2017 tuli mõte, et miks mitte laiendada segakoori üle terve riigi ja minna üheskoos 2019. aasta juubelilaulupeole. Kuulutasin välja ettelaulmise, minu suureks rõõmuks tuli kohale lausa 70 inimest üle terve Inglismaa, lisaks mõned inimesed Šotimaalt. Nii sündiski Ühendkuningriigi Eestlaste Ühendkoor. Esialgu tegime proove Londonis, hiljem roteerusime üle riigi, olen kooriproove teinud ka Edinburghis, Glasgow's ja Aberdeen. Vahel rentisime ruume, vahel tegime proove isegi kooriliikmete kodudes. Juubelilaulupeole me saime ja meie teekonnast on tehtud lausa dokumentaal-film „Rooted in Song“ („Emakeelne laul“), mille

autoreiks on TEB Creative (ehk Two Estonian Beards). Film on saanud auhindu ja siiani Youtube'is kõikidele vaadata.

Võib-olla tasub märkimist ka see, et minu juhtimisel esines Londoni Eesti Segakoor pidulik jumalateenistusel Westminster Abbey's, kui tähistati reformatsiooni 500. aastapäeva. See on lihtsalt nii märkimisväärne ja uskumatu, et siiani tuleb kananahk ihule ...

Millised on su suhted praegu Ühendkuningriigiga?

Minu Eestisse tagasitulekuga lõppes Ühendkuningriigi Eestlaste Ühendkoori elu ära, aga eelmisel aastal kirjutasid mulle koori vilistlased, et nad tahaksid ka sel korral väga laulupeole minna ja teha seda just minu kooriga. Nad lubasid maksta kinni mu sõidupiletid ja otsida prooviruumid. Alguses puksisin mõttele vastu, aga kuidagi nad suutsid mu ikka nõusse saada. Solidaarsusest eelmise koori vastu ei loonud ma uut segakoori, vaid naiskoori. Nii käingi ma novembrist alates kord kuus nädalavahetusel Londonis koori juhendamaks, meil on kooris hetkel 18 lauljat, ja mis kõige toredam, igas häälerühmas on ka britte, kes tahavad kogeda seda ainulaadset emotsiooni ja traditsiooni, mida laulupeod pakuvad. Meie, eestlaste laulupidu on ikkagi täiesti ainulaadne kultuurisildade loomine!

Meie kooris ei ole kõik professionaalsed lauljad, ja kui sa küsid minult, et kas kõiki inimesi saab laulma õpetada, siis sellele on keeruline vastata. Loomulikult peavad professionaalil olema eeldused ja ta peab tegema väga palju tööd, et enda häält arendada ja töös hoida. Aga kui me võtame ajalooliselt, siis näiteks Eestis on tugev regilaulu traditsioon ja seda saavad laulda kõik, see tuleb südamest ja on meile kaasa sündinud. Aga usun ka seda, et kõige hullem, mida sa

ÜEÜ naiskoor Londonis.

teha saad, on öelda lapsele muusikatunnis, et ta on andetu või peaks vaiksemini laulma – selline käitumine jätab trauma kogu eluks.

Kuidas sa kõikide oma tegemiste kõrvalt puhkad, on sul mõni salajane hobi?

Enamasti ma lihtsalt magan, sest aega ei jää rohkemaks (*naerab*). Ja loomulikult lugemine! Kui mul ei oleks rohkem kohustusi päevas, siis ma ainult loeks! Ikka on neli raamatut korraga käsil ja viimasel ajal olen avastanud end lugemast usu-teemalisi romaane. Ma naudin ka klaasikest head punast Tšiili veini. Aga oma suurimaks hobiks pean ikkagi rattasõitu ja pikki matku. Lisaks soetasin endale eelmisel aastal muuseumikaardi ja kasutan seda nii tihti kui võimalik.

Millest sa unistad?

Ma unistan peamiselt hingerahust. Sellest, et olen õiges riigis, omadega õiges kohas ja õiges ametis, et ei oleks enesehurjutamist ja kurja

sisemonoloogi. Kahjuks ei õnnestunud mul Inglismaal täita oma soovunelmat, et ostaks endale väikese kiriku ja hakkaks seal eesti muusika festivale korraldama, aga seda mõtet ei ole ma siiani maha matnud. Ja reisida tahaks veel, sest need jalatallad ikka põlevad.

Üldlaulupeo koori juhatada on endiselt minu suur unistus. Olen küll dirigeerinud väiksematel maakonnalaalupidudel, ent laulukaare alla dirigendina veel jõudnud pole. Olen kuulnud, et see tunne ühendkoori ees olles on kehaväline ja tõstev – oled kui maast lahti, aju on tühi.

Samas on siiski kõik lapsepõlveunistused praeguseks ootamatult minuni jõudnud. Olen teinud *jazz*- ja moderntantsu, stepptantsu ja käinud Göteborgis kaks aastat muusikakooli kursustel ning esinenud teatrilaval Göteborgi eesti teatri koosseisus. Oma esimesse balletitundi astusin siis, kui olin 26 aastat vana. Usun siiralt, et mitte kunagi ei ole liiga hilja proovida seda, millest unistanud oled. Küllap tuleb ka üldlaalupidu!

UUS!

Klassist välja – Vanemuise kolm žanrit

**Nooremale, keskmisele ja
vanemale kooliastmele**

Vanemuise teater on ainus kolme-žanriteater Eestis, mille repertuaar sisaldab nii sõna-, muusika- kui tantsulavastusi. Sellel hooajal ootame noori teatrimaailma nende žanritega põhjalikumalt tutvuma. Õpime tundma balletitantsija, ooperisolisti ja draamanäitleja tööd ja eripärasid.

UUS!

Hääle töötuba „Meil on hää!“

**Nooremale ja keskmisele
vanuseastmele**

Selles töötoas räägime lastele häälest kui ühest väljendusvahendist. Saame teada, kuidas hääli tekib, ning näha hääleaparaadi ehitust. Tuleb juttu laulmisest ja kõnelemisest, sest mõlemaks on meil vaja hääli. Teeme kõik koos hääleharjutusi ning mängime mõned temaatilised mängud. Tunnis juhendab Vanemuise teatri solist Merle Jalakas.

Väike hommiku- muusika

Kuni viieaastastele lastele

Kontserdiprogramm tutvustab muusika- ja teatrimaailma. See on kaasahaarav ja eakohane kogemus edendamaks armastust muusika vastu lõbusal ja väikelapsele hoomataval viisil. Pooltunnise kontserdi vältel Vanemuise suure maja avaras fuajees õpitakse, kuidas vaikselt kuulata, samuti saab koos muusikutega ise meloodiaid luua ning muusika saatel liikuda ja tantsida.

Kollase Kassi teatritund

Lasteaiaaalistele

Vanemuise väikeses majas toimivas teatritunnis õpime koos Kollase Kassidega tundma teatri etiketti, astume võimalusel lavale ja piilume ka lava taha. Räägime, mis koht see teater täpselt on ja mida siin tehakse.

Balletitund

**Lasteaiaaalistele kuni keskmisele
kooliastmele**

Tants on teatri lahutamatu osa. Balletitunnis saavad lapsed teada, kuidas balletitantsija tööpäev välja näeb, millised on varvaskingad ja tülle, ning asuvad koos õpetajaga tugipuu juurde harjutusi tegema.

Sünnipäev koos Kollaste Kassidega

**Lasteaiaaalistele ja nooremale
kooliastmele**

Vanemuise suures majas asuv Kollase Kassi lastetuba on põnev ja teatripärase. Sealt leiab nii mõnegi dekoratsiooni, kostüümi või rekvisiidi ja muidugi ka väikestele teatrihuvilistele sobiva lava ja eesriided. Oma sünnipäeva on kindlasti vahva tähistada koos sõpradega teatrit tehke! Lastetuba on sobilik 4–10-aastastele ning sinna mahub korraga pidutsema kuni 15 last.

Noortetöö
programm

Butafoorse koogi töötuba

Keskmisele ja vanemale kooliastmele

Töö käigus õpitakse lähemalt tundma kunstnik-butafoori tööd ning seda, kuidas käiakse teatrilaval ümber toiduga. Töötoas valmib hõrgu välimusega koogilõik, mille iga valmistaja saab endaga koju kaasa võtta.

Koolipäev teatris

Keskmisele ja vanemale kooliastmele

Sel päeval saavad noored osa võtta kolmest ainetunnist. Kirjandustunnis räägitakse teatri ajaloost, kehalises kasvatuses õpitakse tundma balleti põhipositsioone ning füüsikatunnis vaadatakse üle optikateema. Lisaks toimub väike ekskursioon teatrimajas.

Kollase Kassi Suvekool

Keskmisele ja vanemale kooliastmele

Suvekool on ainulaadne teatrisündmus! 10 päeva jooksul valmistatakse ette lavastus, mis suvekooli lõpus kantakse ette Vanemuise laval. 2025. aasta suvekool toimub augustis.

Konkurss „Arukas arvustaja“

Gümnasistidele

Konkursi „Arukas arvustaja“ eesmärk on kasvatada teatriteadlikku publikut ning panna noori kunsti ja teatrit rohkem märkama, analüüsima ja mõistma. Tuleb osata analüüsida, olla sõnaosav ja miks mitte ka kriitiline!

Oma arvustused palume saata aadressil kollanekass@vanemuine.ee, tööde esitamise tähtaeg on 01.03.2025.

Koolivaheaja Kollased Kassid

Ootame suuri ja väikseid teatrisõpru koolivaheaegadel üks tund enne lasteetenduse algust ning etenduse vaheajal koos Kollaste Kassidega teatri fuajeesse meisterdama.

Täpsemat infot programmide kohta on võimalik leida internetist aadressil vanemuine.ee/noortetoo.

Programmide tellimine ja lähem info aadressil kollanekass@vanemuine.ee või telefonil 744 0189.

Teatritund „Kostüümimäng“

Nooremale kooliastmele

Teatritunnis saavad lapsed teada, miks on vaja kostüüme, millest kostüüm koosneb, kes kostüümid välja mõtleb ja kes valmis teeb. Tunni käigus proovitakse omal nahal, mis tunne on kanda lavakostüümi. Valmivad väikesed lavastused, kus kostüümi saavad selga kõik teatritunnis osalejad.

Teatriekskursioon

Koolilapsed ja täiskasvanud

Grupile tellitaval ekskursioonil anname ülevaate Eesti vanima teatri ajaloost ja lavastuse valmimise protsessist, külastame teatri töökodasid ja võimalusel saame aimu ka sellest, mis tunne on lavalt saali vaadata.

Etenduseelne ekskursioon

Piletiga ekskursioonid huvilistele toimuvad Vanemuise suures majas laupäeviti algusega kell 17.15. Võimalik on tulla ka ilma samal õhtul toimuva etenduse piletita.

Teatritund „Lastele keelatud!“

Keskmisele ja vanemale kooliastmele

Suitsetamine, alkoholi tarbimine, kaklemine või plahvatuse korraldamine on ohtlik ja ebatervislik, võiks öelda: absoluutselt KEELATUD! Teatris aga on laval vaja mõnikord peegeldada ka ohtlikke olukordi. Kuidas seda teha turvaliselt, nii et keegi kahju ei saa, sellest saavadki tunnis osalejad aimu. (Teatritunni käigus ei saa keegi haiget ning kellegi tervist ei kahjustata!)

Koostöö- programmid

„Mängult või päriselt“

(Tartu Ülikooli loodusemuuseum) Lasteaiaaalistele

Vahel ei olegi nii lihtne teha vahet, mis on mängult ning mis päriselt. Teatritunnis õpime koos Kollaste Kassidega, kuidas on kombeks teatris käituda, tutvume saaliga, astume lavale ja piilume ka lava taha. Loodusemuuseumi tunnis uurime päris loomariiki. Vaatame, millised loomad kõnnivad nagu baleriinid või kuidas näeb välja Eesti looduses elav „kollane kass“.

„Ananass ja Kollane Kass“

(Tartu Ülikooli botaanikaaed) Lasteaiaaalistele ja nooremale kooliastmele

Botaanikaaeda lähuvad külla Vanemuise teatri Kollased Kassid, nad

sukelduvad lastega taimede- ja teatrimaailma, kus on üheskoos tore avastada, lustida ja meisterdada. Muu hulgas saab teada, kus kasvab ananass ja kas seda sööb ka teatrikass.

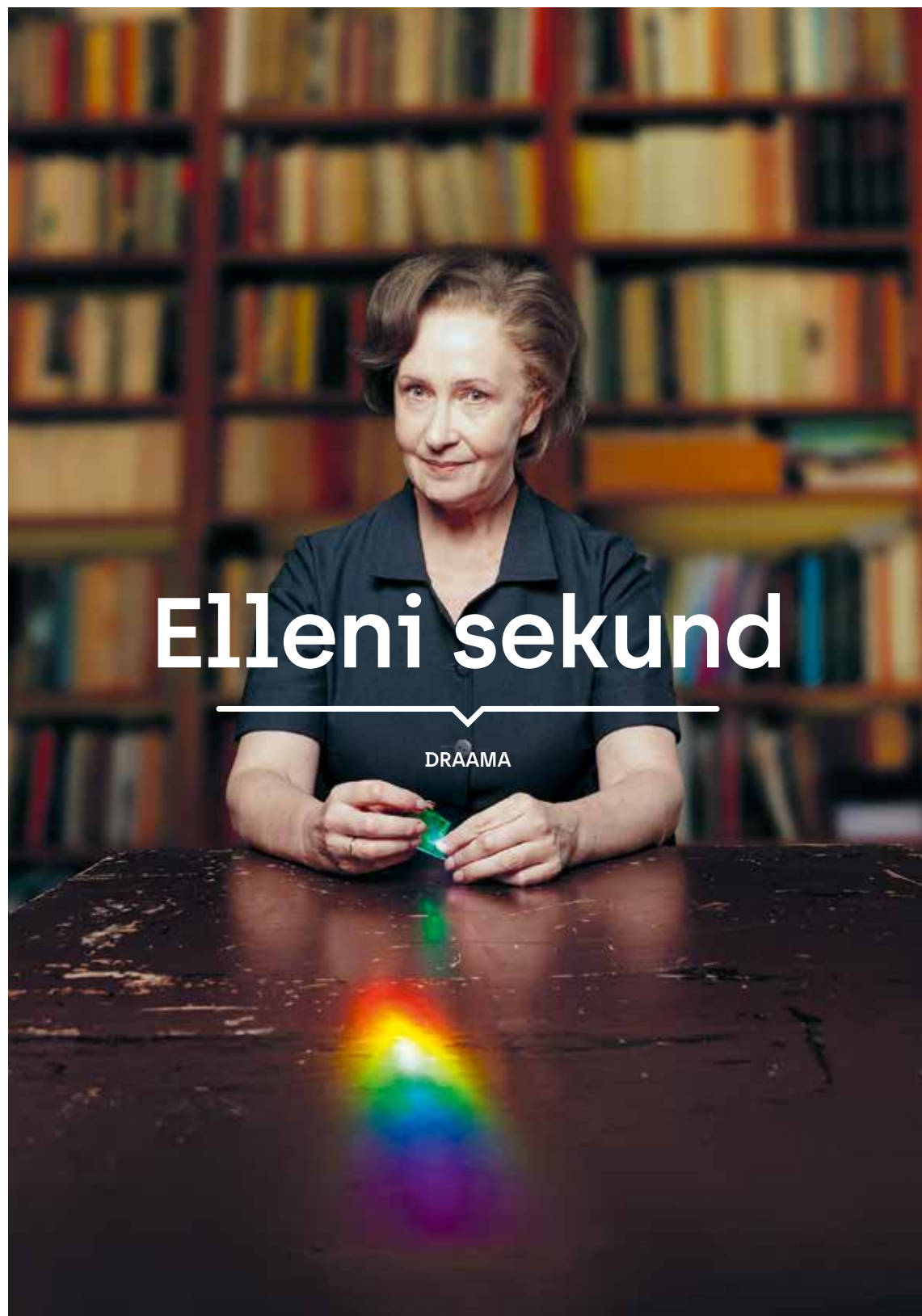
„Pöörane pööripäev“

(Tartu Ülikooli loodusemuuseum) Lasteaiaaalistele ja nooremale kooliastmele

Talv ja suvi, öö ja päev – kõik muutub pöörase kiirusega ja on meeldivald pöörane. Tartu Ülikooli loodusemuuseumis uurime loomade erinevat käitumist ja kohastumust aastaaegadele. Külla tulevad Vanemuise teatrist Kollased Kassid, kellega koos saab tunda rõõmu kostüümimängust.

Draama

Big Mother
Nukumaja
Päevaraamat
Elleni sekund
Minu geniaalne sõbranna
Magavad mehed
Armas ilves
Richard III
Lõpp
Prohvet ja idioot
Side
Antigone
Päikesepoisid
Leopoldstadt
Neljas öde
Sada grammi taevasina
Mägede iluduskuninganna
Törksa taltsutus
Kõik minu emast
Niskamäe naised
Pangarööv
Mitte midagi
Vennad Lõvisüdamed
Marta ja Miisu

Elleni sekund

DRAAMA

Elleni sekund

Draama

Autorid Ott Kilusk, Kaili Viidas

Lavastaja Kaili Viidas (Endla)

Kunstnik Marion Undusk

Valguskunstnik Ivar Piterskihh (Endla)

Helilooja ja muusikaline

kujundaja Mick Pedaja

Osades Marika Barabanštšikova, Piret Laurimaa, Tiit Palu, Karol Kuntsel, Veiko Porkanen, Robert Annus, Hannes Kaljujärv

1972. aasta detsembrikuu pärastlõunal, pärast poeskäiku, kui Jaan on alla vastu tulnud ja poekotid üles tassinud, et kohe jälle oma kabinetti kaduda, istub 44-aastane Ellen viivuks elutoa akna alla. Ere talvepäike pimestab silmi. Varajane ärkamine, argitoimetused ja poolik tõlketöö on teda rammestanud ja väsitanud. Koraks tunneb Ellen kergelt peapööritust, näeb eredaid laike silme ees tantsimas ja siis on see möödas. Keegi hõikab teda ja asjalik päev läheb edasi, sest tegemist on küll ja küll. „Jah, ma tulen!“ hõikab Ellen ja kõik jätkub..., kuid päikesevalguse puudutuse ja kahe südamelöögi vahele oli jäänud

üks värelev sekund, kus maailm ei püsinud päriselt paigal. Just nagu koridoris, mille mõlemas otsas olevad ukseid on pärani lahti, näeb Ellen kogu oma elu tagasi alguseni ja sellest detsembri pärastlõunast kuni lõpuni. Näeb oma vasesepast isa pahklikke käsi ja omaette pomisevat Jaani tokiga prügi korjamas, esimest suudlust Toomemäel ja sadamast lahkuvat Georg Otsa, vöililli Kassari tee servas ja puruks pommitatud Tallinna, kirjutuslaua kohale kummardunud kirjanikku ja rohelist klaasikildu kõnniteel. Näeb onu Ööbikut ja Krõlli, Pille-Riini ja Pika Hermannini torni, kus vahetuvad lipud... Näeb justkui kõike korraga: nii seda, mis läinud, kui seda, mis jääb.

Lavastus Ellen Niidust – kirjanikust ja emast, täis pealehakkamist ja elurõõmu. See on lugu väikestest hetkedest, mille mäletamisest kasvab midagi suuremat kui elu ise. Midagi, mida saab nimetada õnneks.

Esietendus 25. jaanuaril 2025
Sadamateatris

Minu geniaalne sõbranna

DRAAMA

Minu geniaalne sõbranna

Draama põhineb romaani-tetraloogia kahel esimesel osal

Autor Elena Ferrante

Dramatiseeringu autor

April De Angelis

Tõlkija Pirjo Jonas

Lavastaja Ain Mäeots

Kunstnik Iir Hermeliin

Muusikaline kujundaja Ele Sonn

Valguskunstnik Rene Liivamägi

Liikumisjuht Mare Tommingas

Osades Maria Annus, Inga

Salurand (Eesti Draamateater), Lena Barbara Luhse, Kristin Prits, Külliki Saldre, Merle Jääger, Reimo Sagor, Kaarel Pogga, Rasmus Vendel, Priit Strandberg, Jüri Lumiste, Jaan Willem Sibul, Kaia Skoblov, Helgur Rosental, Helo Kaplinski, Karl Kristjan Puusepp, Greg Värnomasing, Ronald Mäeots

See on lugu kahest tüdrukust, Lenust ja Lilast, kelle sõprus saab alguse 1950. aastate Napoli aguli vaesuses ja viletsuses. Lapsepõlves sõlmitud side on tugev, ent tihti ka keeruline ja pingeid tekitav. Huvi õppimise vastu ja konkurents koolis, aguli karmid arveteklaarimised, ümbritseva maailma avastamine ning esimesed suhted poistega kasvatavad need kaks väga erinevat tüdrukut omal moel kokku. Ajapikku hakkavad kahe noore naise maailmad teineteisest siiski kaugenema: üks neist jääb keskkonda, kus on sündinud, teine aga murrab sealt välja.

Elena Ferrante on itaalia kaasaegse kirjanduse üks tähelepanuväärsemaid autoreid, kelle Napoli-romaanide esimene raamat ilmus 2012. aastal, järgnevatel aastatel lisandus romaanile veel kolm osa („Minu geniaalne sõbranna“, „Lugu uuest perekonnanimest“, „Lugu sellest, kes läheb, ja sellest, kes jääb“, „Lugu kadunud lapsest“). Romaanitetraloogiast sai kiiresti paljudesse keeltesse tõlgitud rahvusvaheline bestseller, millest on valminud ka teleseriaal. Ferrante romaani keskkonna ja tegelaste kaudu peegelduvad tolaeagsed Itaalia ühiskonna valupunktid ning ka muudatused, mis selles omamoodi suletud maailmas tasapisi toimuvad. Lavastus hõlmab romaanisarja kahte esimest osa.

Esietendus 8. veebruaril 2025
Vanemuise väikeses majas

Magavad mehed

DRAAMA

Magavad mehed

Võimumäng neljale

Autor Martin Crimp

Tõlkija Erkki Sivonen

Lavastaja Johan Elm

Kunstnik Eugen Tamberg

Valguskunstnik Karmen Tellisaar (Endla)

Muusikaline kujundaja

Kirill Havanski (Tartu Uus Teater)

Osades Piret Laurimaa, Andres Mähar, Liisbeth Kala, Ken Rüütel

Kaasaegselt teravam versioon Edward Albee' kultusnäidendist „Kes kardab Virginia Woolfi?“. Hilisel tunnil tuleb keskealisele abielupaarile külla noorem, uljam ja idealistlikum paar. Ent midagi

on algusest peale paigast ära: sõnadel on kummaline alatoon, põhjus koosviibimiseks ähmane ja toolid ebamugavad. Öötundide jooksul tuleb ilmsiks, et kõigil meil on palju olulisi asju. Meil on korter, karjäär, päikesekuivatatud tomatid, tutvused, hea maitse ja kujutluspilt sellest, kes me olla tahame. Kui see kõik hakkab märkamatult muurenema, siis kes meile selle kõige alt vastu vaatab? Mida tal vaja on? Kas ma üldse tunnen teda? Ja miks pole lavastuse pealkiri „Ärkvel naised“?

Musta huumoriga täidetud psühholoogiline võimumäng ühiskonnas, mis on juba ammu minetanud ühise ning lagunenu üksikegodeks.

Esietendus 12. aprillil 2025
Vanemuise väikeses majas

Armas ilves

TRAGIKOMÖÖDIA

Armas ilves

Tragikomöödia

Autor Ott Aardam

Lavastaja ja muusikaline kujundaja Tiit Palu

Kunstnik Jaanus Laagriküll

Valguskunstnik Andres Sarv

Osades Ragne Pekarev, Robert Annus, Rasmus Vendel, Kristin Prits, Karol Kuntsel

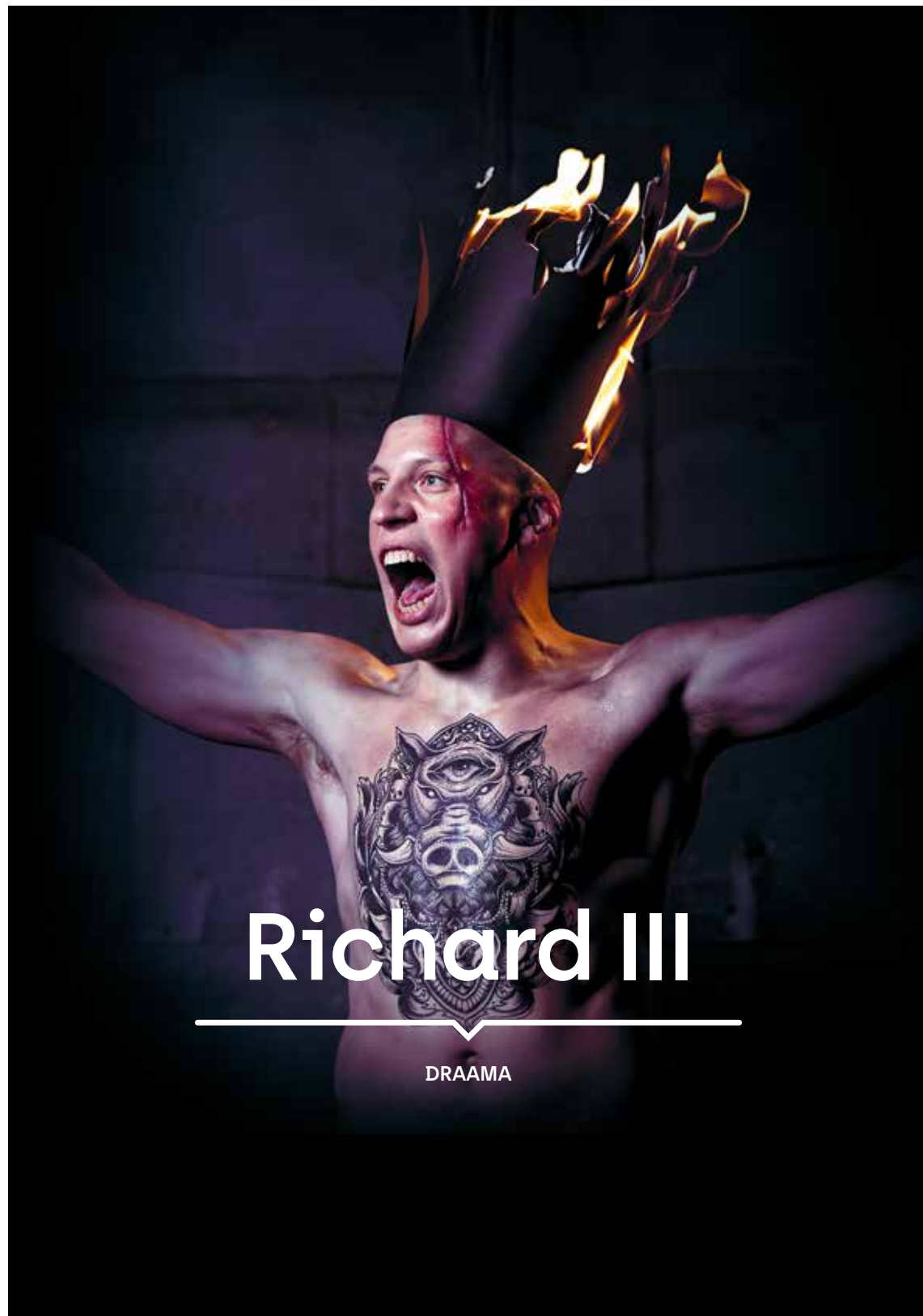
Neljaliikmeline linnapere – mees, naine, poeg ja poja pruut – siirdub metsa telkima, et teha lõkketuld, kitarri saatel jorutada ja nautida kodumaa looduse salapärast maailma. Ehk õnnestub isegi oma silmaga näha mõnd loomariigi esindajat? Pojal on oma vanematele teatada uudis, mis tekitab neis erinevaid

reaktsioone. Hommikuks on üks neljast telkijast kadunud. Kõlab nagu kulunud kriminull?

Pigem on tegu muhedas stiilis tragikomöödiaga, mis teeb mitu üllatavat pööret. Lavastuses võetakse üles mitmed tänapäeva eesti inimese valupunktid ja minnakse „kohtadesse, kuhu ei tasuks minna ning kust ei ole enam tagasiteed“. Et tegevuspaigaks on mets, satub lavale ka metsaelanikke.

Näitleja, lavastaja ja dramaturgi Ott Aardami näidend võitis 2023. aasta Eesti Teatri Agentuuri näidendi-võistlusel II preemia.

**Esietendus 26. aprillil 2025
Sadamateatris**

Richard III

DRAAMA

Richard III

Kroonide mäng kahes vaatuses

Autorid William Shakespeare /
Mati Unt / Tanel Jonas

Lavastaja Tanel Jonas

Kunstnik Kristjan Suits

Tõlkija Georg Meri

Liikumisjuht Rauno Zubko

Muusikaline kujundaja

Veiko Tubin

Valguskujundaja Mari-Riin Paavo
(Ugala)

Videokujundaja Juho Porila

Osades Ken Rüütel, Kaarel Pogga,
Veiko Porkanen, Reimo Sagor,
Jüri Lumiste, Margus Jaanovits,
Piret Laurimaa, Liisa Pulk, Maria
Annus, Liina Tennosaar, Pirte-
Laura Lember, Theodor Tabor,
Markus Truup, Marko Leht jt

*Üks mees nägi unes piiramatud
võimu ja hakkas seda taotlema
sellest päevast peale ...*

Keegi ei sünni siia ilma kurjana,
ometi on maailmas alati elanud
neid, kelle elu ja teod räägivad
vastupidist. Mis juhtus inimesega,
miks kasvas sirgest võsust
köver puu?

William Shakespeare'i näidendi peategelane on Inglismaa kuningas Richard III, kes troonile pääsemiseks ja võimu haaramiseks ei kohku tagasi ühegi teo ees: vere-sidemed teda ei takista, valimis-tulemuste võltsimine ei ole probleem ning ihaldatud krooni pähe saamiseks sobib iga vahend. Algab verine Kroonide mäng, kus valikuid on kaks: triumf või surm. Kas kurjust on võimalik võita ja millal koidab Õigluse päev?

Lavastaja Tanel Jonas:

Me elame ajal, mil ambitsioon on tõstetud suure au sisse. Aga mis hetkel saab tervislikust ambitsioonist midagi enam, midagi sellist, et inimene on võimu nimel valmis tantsima tangot vanakuradi endaga ja kaotama oma näo ning hinge? Ning kui hing on juba läinud, kas on siis üldse veel mingit lootust ja võimalust, et homne päev saab olla parem kui tänane?

**Esietendus 26. juunil 2025
Tartus Raadi lennuangaaris
(Roosi 83)**

Muusika

**Boheem
Kuningas Arthur
Kinky Boots ehk Kirglikud kontsad
Turandot
Julius Caesar
Sipsik
Don Giovanni
Madama Butterfly
Viini veri**

Muusikajuht ja peadirigent Risto Joost

Kuningas Arthur

HENRY PURCELLI OOPER

Kuningas Arthur

Henry Purcelli ooper

Helilooja Henry Purcell

Libretist John Dryden

Muusikajuht ja dirigent

Risto Joost

Dirigendid Aleksandr Brazhnyk,

Kristi Jagodin, Martin Sildos

Lavastaja Tiit Palu

Kunstnik Lilja Blumenfeld

Koreograaf Mare Tommingas

Videokunstnik Juho Porila

Valguskunstnik Margus Vaigur

(Endla)

Tõlge eesti keelde

Peeter Volkonski

Osades Raivo E. Tamm, Lena

Barbara Luhse, Hannes Kaljujärv,

Pirjo Jonas, Marta Paklar, Karmen

Puis, Grete Oolberg, Helen Nõmm,

Helen Hansberg, Marta Burgoa,

Martin Karu, Ivo Posti, Rasmus Kull,

Oliver Timmusk, Hisatoshi Nezu,

Taavi Tampuu, Simo Breede, Egon

Laanesoo, Kristjan Häggblom,

Artur Nagel, Sayaka Nagahiro või

Viktoriya Piekhotina, Jerome Bates

või Bleiddian Bazzard

Vanemuise ooperikoor ja

sümfooniaorkester

Kuningas Arthur oli legendaarne Britannia kuningas, kelle ettevõtmised ja hiilgus on andnud põhjust luua kunstiteoseid varasest keskajast tänaseni.

Barokiajastu helilooja Henry Purcelli ooperi „King Arthur, or The British Worthy“ esietendus toimus Londonis Queen's Theatre'is 1691. aasta kevadel. Lavastus oli edukas, seda mängiti mitu korda ning see tõi hästi sisse. Libreto kirjutas John Dryden, see oli poliitiline allegooria kaasaegsest võimuvõitlusest.

Olukorrad ja poliitilised kontekstid on muutlikud ja 17. sajandi lõpul kogu Euroopa vallutanud suur külmalaine on ammu taandunud, kuid Henry Purcelli suursugune muusika puudutab meid endiselt nagu ka üllameelse Arthuri seiklused.

Vanemuise lavastuses, mis etendub Sadamateatris, mängivad kaasa ka draamanäitlejad. Nimiosas on Raivo E. Tamm. Lisaks solistid, ooperikoor ja Vanemuise sümfooniaorkester.

Esituskeel: inglise, eesti

Tiitrid: eesti, inglise

Esietendus 22. veebruaril 2025 Sadamateatris

Boheem

GIACOMO PUCCINI OOPER

Boheem

Giacomo Puccini ooper

Helilooja Giacomo Puccini

Libretist Luigi Illica

Muusikajuht ja dirigent

Risto Joost

Dirigendid Aleksandr Brazhnyk,

Endel Nõgene

Lavastaja John Ramster (UK)

Kunstnik Bridget Kimak (Kanada/
UK)

Valguskunstnik Palle Palmé
(Rootsi)

Osades Mirjam Mesak (Baieri Riigiooper) või Tamara Kalinkina (Ukraina), Gabriele Mangione (Itaalia), Kadri Kõrvek (Rahvusoper Estonia) või Pirjo Jonas, Jānis Apeinis (Läti Rahvusoper) või Taavi Tampuu, Simo Breede või Raiko Raalik (Rahvusoper Estonia), Märt Jakobson või Kristjan Häggblom, Atlan Karp või Märt Jakobson, Taavi Tampuu või Atlan Karp, Rasmus Kull või Hisatoshi Nezu, Kristjan Häggblom või Egon Laanesoo, Artur Nagel või Risto Orav

Vanemuise ooperikoor ja sümfooniaorkester

Giacomo Puccini tunnustatuim igavikuline ooper armastusest ja kaotusest ning ühiskonna ääreala-del raskustes vaevlevatest kunstni-kest, kel ootavad ees elu karmimad õppetunnid. Jõuluõhtul Pariisis koputab noor naine ühe noormehe uksele ja nende elu muutub iga-veseks. See on ooper oma kõige rõõmuküllasemal ja traagilisemal kujul, jutustamas üht kõige inimli-kumat lugu.

Puccini ooper „Boheem“ esieten-dus 1896. aastal Torino Regio teatris. Giuseppe Giacosa ja Luigi Illica libreto põhineb Henri Murgeri romaanil „Stseene boheemlas-elust“. Briti ooperilavastaja John Ramsteri värskes ja energilises käsitluses tuuakse ooperi tegevus-tik sõjajärgsesse, revolutsiooni-hõnguliste 1960ndate Pariisi. Tegu on Ramsteri, Kanada-Briti kunst-niku Bridget Kimaki ja Vanemuise muusikajuhi Risto Joosti järgmise koostööga pärast 2022. aastal Norra Kildeni ooperiteatris lavale toodud Mozarti ooperit „Don Giovanni“.

Esituskeel: itaalia
Tiitrid: eesti, inglise

Esietendus 2. mail 2025
Vanemuise suures majas

Kontserdid

Filmimuusika gala

23. jaanuaril kell 19

Tartu Vanemuise suures majas

24. jaanuaril kell 19

Tartu Vanemuise suures majas

28. jaanuaril kell 19

Viljandi Ugala teatris

30. jaanuaril kell 19

Põlva kultuuri- ja huvikeskuses

1. veebruaril kell 19

Paide muusika- ja teatrimajas

Solistid Nele-Liis Vaiksoo,
Kalle Sepp, Simo Breede,
Rasmus Kull, Kristjan
Hägglom

Taustalauljad Siiri Koodres,
Katriin Kapinus, Oliver
Timmusk, Risto Orav

Õhtujuht Rasmus Kull

Dirigent Martin Sildos

**Vanemuise sümfooniaorkester
ja bänd**

VSO kontserdisari „Klassika“

28. veebruaril kell 19

Viimsi Artiumis

1. märtsil kell 19

Vanemuise kontserdimajas

Kavas

Ludwig van Beethoven,
Sümfoonia nr 5, c-moll,
„Saatusesümfoonia“, op. 67
Dmitri Šostakovitš,
Sümfoonia nr 5, d-moll, op. 47

Dirigent Risto Joost

Vanemuise sümfooniaorkester

Vaikse nädala kontsert

12. aprillil kell 17

Viljandi Baptistikirikus

17. aprillil kell 19

Tallinna Jaani kirikus

19. aprillil kell 16

Tartu Pauluse kirikus

Kavas

Antonio Vivaldi, Stabat Mater
Giovanni Battista Pergolesi,
Stabat Mater

Solistid Pirjo Jonas, Martin Karu

Vanemuise sümfooniaorkester

Vanemuise sümfooniaorkestri hooaja lõppkontsert

8. mail kell 19

Vanemuise kontserdimajas

9. mail kell 19

Viimsi Artiumis

17. mail kell 19

Cēsise kontserdimajas

Kavas

Tõnis Kaumann, Avamäng
Carl Orff, „Carmina Burana“
George Gershwin, Klaveri-
kontsert, F-duur

Solistid Pirjo Jonas, Mati Turi,
Taavi Tampuu, Vestard Šimkus
(Läti, klaver)

Dirigent Risto Joost

Vanemuise ooperikoor,

Tartu Ülikooli kammerkoor

Vanemuise sümfooniaorkester

Imeline

Kontrastid
Ohtlikud suhted
Vihm detsembris
Tuhkvalge
Pähklipureja ehk Imeline jõuluöö
Luikede järv

Balletijuht Jevgeni Grib

Kontrastid

BALLETIÕHTU KAHES OSAS

Kontrastid

**Noorte koreograafide
balletiõhtu kahes osas**

„Viulikontsert“

Koreograaf-lavastaja Georgia
Toni Hyrkäs

„Incipience“

**Koreograaf-lavastaja,
helikujundaja** Gus Upchurch

Kostüümikunstnik Mare
Tommingas

Valguskunstnik Tõnis Järs
Vanemuise balletitrupp

Balletiõhtu „Kontrastid“ tutvustab publikule kahe andeka noore koreograafi Georgia Toni Hyrkäse ja Gus Upchurchi lennukaid mõttemaailmu. Kahe lühilavastuse näol vastanduvad teineteisele klassikaline ja nüüdisaegne tantsukeel, hele ja tume lavamaailm, nais- ja meeskoreograafi looming.

Kõigist vastandustest hoolimata koonduvad need poolused kokku ühe eesmärgi nimel: pakkuda vaatajale emotsiooniküllast elamust, koormamata publikut samas narratiivi jälgimise kohustusega ning võimaldades igaühel leida teostest endale meelepärane tähendus.

„Viulikontsert“

See tantsu ja muusika ilu tähistav lavastus on ood Pjotr Tšaikovski Viulikontserdile D-duur, op. 35. Tšaikovski voogavaid meloodiaid täiustab klassikaline ballett, milles romantilised ja lüürilised hetked vahelduvad pidulikkuse ja säruga.

„Incipience“

Muusika rituaalselt mõjuvatest rütmidest kasvab välja ürgne ja jõuline nüüdisstiilis lavastus. Teras, pingest kantud koreograafias joonistub välja kord vastasseis, kord sünergia.

Vastasseisu kasutatakse kui võtit, mis avab vaatajale sütitavad abstraktsed ja esteetilised järgnevused. See teos köidab publikut autonoomia ja kontrolli, armastuse ja iha, kaose ja korra mitmetähenduslike tõlgendustega. See on avastusretk mõttemaailma, mis ei jäta ka hinge puudutamata.

Esietendus 8. märtsil 2025

Vanemuise suures majas

Marta ja Miisu
Kunksmoor ja kapten Trumm
Väike hommikumuusika
Sipsik
Pähklipureja ehk Imeline jõuluöö
Vennad Lõvisüdamed

Laste- lavastused

ESTIKO ELAMUS

loob meeldejäevaid hetki

Teatri koostööpartner **Estiko Elamus** koondab Estiko külalislahkuse sektori ettevõtted – Tartus tegutsevad **hotellid Dorpat ja Lydia, restorani Hölm, Herb Spa, Kammivabriku sündmuskeskuse, Tartu Automuuseumi, jõelaeva Pegasus ja Greete motelli** Valgamaal.

Usume, et ehedad elamused valmistavad siirast rõõmu. Seetõttu pakuvad hotellid Lydia ja Dorpat koostöös Vanemuisega teatrikülastaja pakette.

HOTELL DORPAT – PARIMA VAATEGA HOTELL TARTUS

Tartu südalinnas Emajõe ääres asub superior-taseme kolmetärnihotell Dorpat. Kaasaaegne ruumikujundus, sõbralik teenindus ning parimate hoolitsustega Herb Spa teevad Dorpatist ihaldatud peatumispaiga.

Ajaloolise nimega hotellis Dorpat on 197 eriilmelist tuba. Hotell on hiljuti renoveeritud ja selle käigus on kuues korrus muutunud ärikorruseks, kus paikneb ka äri-lounge. Siin asuvad imelise vaatega *Deluxe* toad ja saunaga sviit. Kõikidel korrustel on südalinnavaatega *Superior* toad ja vanniga sviit. Hotelli teisel ja neljandal korrusel asuvad ühendatavad peretoad ning hotellis on ka laste mängutuba. Hotelli teiselt korrusel pääseb Tasku parkimismajja. Dorpatisse puhkama on oodatud ka pere lemmikloomad.

Lõuna-Eesti maitset restoranis Dorpat
Emajõe vaatega restoran Dorpat pakub parimat valikut eestimaisest ja rahvusvahelisest köögist. Peakokk **Matis Kool** on valinud hoolikalt retsepte, et maitsete nüansirikkus iga roa puhul esile kerkiks ja positiivset elamust pakuks. Roogade valmistamisel kasutatakse palju kohalikku toorainet ja Lõuna-Eesti talutoodangut. Lisaks **à la carte'i menüüle** pakub restoran Dorpat igal argipäeval **lõunabuffeed**.

Sinu meelerahu heaks – Herb Spa
Hotellis Dorpat asuv **Herb Spa** pakub nii lõõgastavaid kehahoolitsusi ja massaaže kui ka heaolu loovaid näohoolitsusi. Samuti detailideni viimistletud ja mugavustunnet pakkuvaid jala- ja kätehooldusi. Hotelli külalistele on hoolitsused 10% soodsamad.

www.dorpat.ee
www.herbspa.ee

TÕELINE TARTU PÄRL – HOTELL LYDIA

Tartu vanalinnas Toomemäe nõlval asub vanalinnat atmosfääri ja modernset arhitektuuri ühendav Lydia hotell. Lydia on superior-taseme neljätärnihotell, kus viiel korrusel on kokku 70 elegantselt sisustatud numbrituba. Hotelli personaalne suhtumine oma külalistesse tekitab alati tunde, et oled väga oodatud ja saanud justkui koju.

Hotell Lydia lugu ulatub 19. sajandisse – hoone koosneb modernsest ja ajaloolisest osast. Viimane on rahvusliku ärkamise ja eesti ajakirjanduse tekkega tihedalt seotud: selles elasid aastatel 1865–1868 rahvusliku liikumise juht Johann Voldemar Jannsen ja tema tütar Lydia Koidula. Kirjanik Lydia Koidula ja hotelli omanike perekonnas armastatud vanaema Lydia Leonore (Grünmann) Holm andsid inspiratsiooni nii hotelli kui ka restorani nime valikul.

Hotelli mugavad ja eriilmelised toad
Hotelli uues tiivas asuvad *Classic* ja *Superior* tüüpi toad, millest avanevad vaated Toomemäele, sisehoovi ja Pirogovi parki. Kõik *Executive* tüüpi toad asuvad hoone ajaloolises osas. Ruumikates tubades on parkettpõrand

ja vann. Hotelli sviitidest avaneb kaunis vaade Tartu raekojale. Presidendi sviit on kõige ruumikam ja sobib ka väikeseks nõupidamiseks. Luksuslik kortersviit Lydia asub hoone ajaloolises osas ja kulgeb läbi kolme korruse.

Privaatne spaa-lounge
Hotellis asub mitmesuguseid saunaja lõõgastusvõimalusi pakkuv privaatne ja hubane *spaa-lounge*. Hotelli külaliste kasutuses on lõõgastusala, sanaarium valgus- ja aroomiteraapiaga, leili- ja aurusaun ning basseini lamamistoolidega. Rahustav keskkond pakub vaimupuhkust ja lõõgastust.

Restoran Hölm
Tartu südalinnas asuv restoran kuulub **Michelin Guide'i** soovitatud restoranide hulka. Hölm on **Falstaff Nordic Restaurant Guide Estonia 2025** hinnangul Tartu parim restoran. Peakokk **Sven Pärna** juhitud köök loob maitseelamusi, mille kõik detailid on hoolikalt läbi mõeldud. Restoran kasutab roogade valmistamisel põnevaid tehnikaid, mille juures on olulisel kohal puhas tooraine, kvaliteet ja lihtsus. Eriiliseks muudab restorani avatud köök, mis annab külalisele võimaluse nautida võrratut kokakunsti.

Parim kingitus heale sõbrale või kolleegile on Estiko Elamuse kinkekaart, mille saab soetada hotellide kodulehelt.

www.lydia.ee
www.holmrestoran.ee

Kanname elamusi

Kõige mõnusam aeg ootab

 TALLINK

Disainitud ja valmistatud Tartus, **tuntud üle maailma:**

- AUTOTÖÖSTUSELE
- MEDITSIINIVALDKONNALE
- MASINAEHITUSELE

Tutvu lähemalt meie toodete ja tööpakkumistega

WWW.METECGROUP.EU

Metec- Sinu nägemus, meie kõrgetehnoloogilised lahendused!

ELAMUSTEKS LOODUD

TOYOTA COROLLA CROSS

Teatrielamuste toetaja
amservauto.ee

AMSERV
TOYOTA ON MEIE HING

Emakeelne kultuur on hindamatu väärtus.

30. detsembril 2006 asutasime Vanemuise Fondi,
et hoida ja toetada Eesti teatrikunsti.
Lubame hea seista fondi käekäigu eest

Olga Aasav, Kalev Kase, Mart Avarmaa, Tartu linn

Vanemuise Fond on loodud teatri töötajate erialase arengu ja koolituse toetuseks.

Fondi on võimalik teha annetusi:

SA Tartu Kultuurkapital

Swedbank IBAN: EE092200221011379347, SWIFT: HABAE2X

SEB Pank IBAN: EE251010102052050006, SWIFT: EEUHEE2X

Märksõna: VANEMUISE FOND

Suur aitäh teile Vanemuise fondi poolt:

Olga Aasav, Andrus Ansip, Mart Avarmaa, Alar Kroodo,
Kalev Kase, Mati Kermas, Eero Timmermann,
Tartu linn, Vanemuise advendikontserdil annetajad

Teatri peatoetaja

Aasta toetaja

Suvekontserdi peatoetaja

Autopartner

Hotellipartnerid

Grimmipartner

TARTU

KULTUURIMINISTEERIUM

vanemuine.ee